

κανῶ τὸν κονδικίσμον· δῆλον δέ, ὅτι ἀπὸ καλοῦ καὶ δικαίου, ἐπὶ γάρ τοῦ παρόντος θέματος οὐδεμίᾳ ἀπόφασις ὑπεστι τοῦ κυνηγέντος τὸν κονδικίσμον^{m)}, ἢ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ χρὴ πάντως εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ καλοῦ καὶ δικαίου τὸν κονδικίσμον ἐπὶ τοῦ παρόντος θέματος ἔχει. οὕτε γάρ δικαίου ἔστιν, ἔτερον ἐκ τῶν ἀλλοτίων κερδαῖνεν. ὅτι δὲ τούτῳ σύντοις ἔχει, δείκνυσι καὶ ὁ Σεϊός^{mm)} εὐ τῷ λβ'. διγ. τοῦ παρόντος πτ. τὸ αὐτὸ γόνον, εἴ καὶ μὴ ὑπονοίᾳ ληγάτου, ἀλλ' ἐν ὑπονοίᾳ οἰαδήτινι νεμηθεὶς τὸν οἰκέτην ἐκέρδησε. [Sch. t. III. 286.]

καὶ τοῦ παρόντος ἐπερωτῶνⁿⁿ⁾ οὐ τὴν ἔξι στιπουλάτου, ἀλλὰ τὴν φανερὰν ἔχει ἀπαίτησιν.

ὅ φανερὸς ἔπειρωτῶν] Κυριλλον. Ὁ κέρτως ἐπερωτῶν οὐ τὴν ἔξι στιπουλάτου ἔχει, ἀλλὰ τὸν κονδικίσμον. [Sch. u. III. 286.]

Στεφάνου. Ποσότητα τυχὸν κέρτηρη, ἢ πρᾶγμα δητόν. καὶ σημειώσωσι, ὅτι ἀπὸ κέρτης ἐπερωτήσεως οὐ τίκτεται ἔξι στιπουλάτου, ἀλλ' ὁ κέρτως γενικὸς κονδικίσμος. τίκτεται δὲ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ ἴδιοτητα. τούτῳ δὲ αὐτὸ ἔγρως καὶ ἐν τῷ τε. πτ. τῆς γ'. τῶν ἵνατι. [Sch. u. III. 286.]

Τοῦ Ἀγωνίμου. Ἐπὶ δῆλον δὲ ποσοῦ τὴν ἔξι στιπουλάτου δεῖσθαι βιβ. δ'. πτ. η'. διγ. μ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. μα'. πτ. α'. [Sch. u. III. 286.]

καὶ τοῦ περὶ τὴν ἀπαίτησιν.

ὅ διανείσας] Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο αὐτὸ ἔχει καὶ ἐν βιβ. μβ'. πτ. γ'. διγ. α'. ἡτοι βιβ. δ'. πτ. ε. κεφ. α'. ἔχει δὲ τὸ προνόμων εἰς τοὺς ὄλλους πάντας δανειστας, οὐ μὴν πρὸς τὸν φίσκον. τοῦτο γάρ φασιν ὁ Μαρκιανὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ μβ'. βιβ. πτ. ε. διγ. λδ'. Ερώτησις. Πολὺν δὲ ἄρα προτιμᾶται δανειστῶν, πότερον^{o)} τὰς μονας ἔχοντων περονούλας, ἢ καὶ τῶν ἐνυποθήκων; Στεφάνου. Θεοφίλος μέντοι ὁ μακαρίτης τὸ παρόν ἐνέργηνεν δίγεστον εἰς τὰς περονούλας αὐτὸν εἶπε προτιμᾶσθαι. καὶ τῇ μὲν ἀληθείᾳ τὸ πρωτίστουν εἰς τὰς περονούλας ὡς ἐπὶ τὸ πλεύτον ἀγωγάς ἀποτείνεται. λαθεὶ δέ, ὅτι καὶ τῶν ἐνυποθήκων προτιμᾶται δανειστῶν, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ κ'. βιβ. πτ. δ'. διγ. ε'. φησίν, ἡτοι βιβ. κε'. πτ. ε. κεφ. ε'. ἔνθα πλανύτερον κεῖται τὰ περὶ τούτους ἀνάγνωθι καὶ τῷ λζ'. τῶν μετὰ τὸν κώδικα, τῷ γ'. αὐτῆς κεφάλαιον. [Sch. x. III. 286. sq.]

Τοῦ Νικαέως. Ὁ δανείσας εἰς ὀνανέωντας οἶκον, ἢ ἀγοράν ὑπὸτην πράγματος, εἰ μὲν φίτως ἐδέξατο τοῦτο εἰς ὑποθήκην, τικαὶ καὶ τοὺς μετὰ τικάτην ἐνυποθήκους, καὶ τοὺς πρώτους. εἰ δὲ τὰ τομίσματα κατέβαιλε μονον ἐπὶ φίτου πράγματος ἀγορᾶ, οὐ μὴν καὶ ὄπτως ὑπετεθῆ αὐτὸ, τοὺς μεταγενεστέρους μόνον τικαὶ. αὐτὴν διάκτιξις κρατεῖ. καὶ οὐ μη σοὶ ἐναντιθῆ τι ποτε. καὶ ἔτηρε βιβ. κε'. πτ. ε. κεφ. λζ'. καὶ βιβ. δ'. πτ. ε. κεφ. α'. καὶ τὸ εἴει ἡμέτερον σχόλιον πλατέως διαλαμβάνον περὶ τοῦ παρόντος τομίμου καὶ ἄλλων ὁμοίων τούτων. [Sch. x. III. 287.]

Τοῦ Ἀνωνύμου. Ἐπ' αὐτοῖς τοῖς δύομασι^{oo)} σιωπηρῶν ὑποθήκην ἔχει, ὡς βιβ. κ'. πτ. β'. διγ. α'. ἡτοι βιβ. κε'. πτ. γ'. κεφ. α'. [Sch. x. III. 287.]

καὶ τοῦ προκονδικίσμον^{m)} τοῦ στρατιώτου] Κυριλλον. Εἰ προκονδικίσματος τοῦ στρατιώτου τικαὶ κρητίματα αὐτοῦ δανείσας λαβῇ ἐγγυητήν, κανεὶ δικαίωτης οὐτιλλαν· ὥστε δὲ τὸν προκονδικίσματος τοῦ στρατιώτου, ἢ τοῦ κονδικίσμος ἐπερωτήσατος. [Sch. y. III. 287.]

Σημειώσαι τὸ παρόν γόνιμον, καὶ ἔχει αὐτὸ ἴδιον ἐπὶ στρατιώτου, καθὼς καὶ τὰ τῶν κηδεμονευομένων. ἀνύγνωθι καὶ βιβ. λζ'. πτ. δ'. κεφ. β'. ὁ φησίν. Ἐὰν ἐκ τῶν κρητίματων

^{m)} Lege τοῦ κυνηγέντος κονδικίσμον. ^{mm)} Fabr. in marg. emendat Κέλσος. ⁿⁿ⁾ L. 24. legitur iisdem verbis et in Sch. e. ad inscriptionem tit. I. lib. XXIII. Basil. Fabr. T. III. p. 233. ^{oo)} Schol. ἐπερωτήσας. ^{o)} Adde τῶν. ^{oo)} Lege πράγματος.

dit et vendidit, ago condicetitia: utique autem ex aequo et bono. Nam in praesenti themate nihil aliud condicitionem parit, quam aequum et bonum: et omnino dicendum est, ex aequo et bono eum eum condicitionem praesenti casu habere. Aequum enim non est, alium ex rebus alienis lucrum facere. Hoc autem sic se habere ostendit et Celsus in dig. 32. huius tituli. Idem intellige, etsi non legati opinione, sed quacunque opinione possessor servum lucifecerit.

XXIV. Ulpian. : Qui certum stipulatur¹⁾, non L. 24. ex stipulatu actionem, sed certi condicitionem habet. D. XII. 1.

1) qui certum stipulatur] Cyrilli. Qui certum stipulatur, non ex stipulatu actionem habet, sed condicitionem.

Stephani. Puta quantitatem certam, vel rem certam. Et nota, ex certa stipulatione non nasci actionem ex stipulatu, sed certi generalem condicitionem. Nascitur autem nunc secundum naturam et proprietatem suam. Idem didicisti et tit. 15. lib. 3. Institut.

Innominati. De certa autem quantitate actionem ex stipulatu dedit lib. 4. tit. 8. dig. 13. them. 2. et lib. 41. tit. 1.

XXV. Idem. Qui pecuniam credidit¹⁾ ad restitutio- L. 25. nement aedificii, privilegium exigendi habet. D. eod.

1) qui pecuniam credidit] Eiusdem. Idem habetur et lib. 42. tit. 3. dig. 1. seu lib. 9. tit. 5. cap. 1. Habet autem privilegium adversus ceteros omnes credidores, nec vero adversus fiscum. Hoc enim ait Marciānus dicto lib. 42. tit. 5. dig. 34. Interrogatio. Quibus vero creditoribus praefertur, utrum chirographariis tantum, an vero etiam hypothecariis? Stephani. Theophilus tamē beatae memoriae hoc digestum interpretans ait, ipsum praeferri personales actiones habentibus. Et revera privilegium ut plurimum ad actiones personales extenditur. Scias autem, eum creditoribus etiam hypothecariis praeferri, ut ait Ulpianus lib. 20. tit. 4. dig. 5. seu lib. 25. tit. 5. cap. 5. ubi plenius hac de re agitur. Lege et Novellam 97. cap. 3.

Nicaei. Qui pecuniam credidit ad refectionem domus, vel emtionem rei certae, si quidem nominatim pignoris nomine eam accepit, vincit priores et posteriores hypothecarios. Si vero pecuniam tantum numeraverit ad certae rei emtionem, nec nominatim ea pignori data sit, posteriores tantum vincit. Hac distinctione utimur. Nec quidquam ei obstat. Et quaere lib. 25. tit. 5. cap. 37. et lib. 9. tit. 5. cap. 1. et ibi scholium nostrum, quod plenius disserit de hoc iure, et aliis huic similibus.

Innominati. In ipsis rebus tacitam hypothecam habet, ut lib. 20. tit. 2. dig. 1. seu lib. 25. tit. 3. cap. 1.

XXVI. Idem. Si procurator militis¹⁾ pecunia eius mutuo data²⁾ fideiussorem acceperit, miles actionem habet, ad exemplum tutorum vel curatorum, qui pecuniam eorum, qui sub tutela vel cura sunt³⁾, crediderunt et stipulati sunt. L. 26. D. eod.

1) si procurator militis] Cyrilli. Si procurator militis pecunia eius mutuo data fideiussorem acceperit, miles utili actione experitur: quemadmodum iuvenis, si tutor vel curator stipulatus fuerit.

Nota hoc ius tanquam speciale in milite et his, qui sub tutela et cura sunt. Lege et lib. 37. tit. 9. cap. 2. quo dicitur: Si tutor vel curator ex pecunia eius, cuius

τῶν κηδεμονευομένων ὄνόματι οἰκεῖων δανείσωσιν, ἡ ἀγοράσωσιν οἱ κηδεμόνες, οὐτίλιον δανειακὸν καὶ οὐτίλιαν σχεγγῆν ἐκδικούσσαν τὸ ἕδιον ἔχουσιν οἱ νεοι. καὶ τὸ ι. αὐτὸν κεφ. ὁ φησιν· Ἔσω οἱ ἐπέτροποι δανείσαντες τὰ τοῦ ἀνήβου χρηματα ἐπερωτήσωσιν, οὓς οὐτίλιαν ὑγαγήν ἔχει ὁ ἀνήβος. εὐηρίσεις καὶ ἔτερον ἰδικὸν νόμιμον οὐτὸς γυναιξὶν ἐν βιβ. λ. κεφ. νε. καὶ ἀναγνωθεὶ αὐτῷ ἔχον· Ἐάν ἀγοράσω πρᾶγμα ἐκ τῶν δανειθέντων νομισμάτων ἀπὸ τῆς γυναικός μου, καὶ φιλονειται τὸ ἀγορασθέν, ἔχει ἡ γυνη τον τῆς ἀπαιτήσεως λόγον, καὶ τὰ ἄλλα εὐπόρος^ν εἰμι, μεχρι του ποσον τῶν δανειθέντων· καὶ εἰσισκεται ἐν τοιούτῳ κείμενῃ ἡ αἴσεσίς μου, ἢτε οὔτε περι προκόπος ἐγάγομαι. εἰ δὲ πρᾶγμα μοι ἐδώσθησεν, δύναται ἐκδικεῖν αὐτό. ἔχει δὲ καὶ ἐνταῦθα εἰς ἀπαιτήσους ὑγαγήν ἐπὶ τῷ ἀγορασθέντι. ταῦτα πάντα ἴδια εἰσι, καὶ κερατούσι διὰ τὸ γενικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Τα ἴδια τῶν γενικῶν ἐπικρατεῖσθα.

[Sch. y. III. 287. sq.]

δανείσας αὐτὸν χρήματα] Οἰκείω δηλοντί ὄνόματι. πρόδηλον γάρ, οὐτε εἰ ὄνόματι τοῦ πρωτοτύπου τὸ δάνειον δι προκουραστιώ συγεστήσατο, καὶ ἴδιωτης ἦν ὁ πρωτότυπος, ἡρμοτει αὐτῷ δι πρὸ δανείου κονδικτίκιος. τὸ πλεόν γάρ ἔγνως ἐν τῷ β. διγ. τοῦ παρόντος τιτ., οὐτε ἐάν τις ἴδια δανείη αὐτὸν χρήματα ὄνόματι ἐμῷ, περιποτει μοι τὸν ἀπὸ δανείου κονδικτίκιον. τὸ οὖν θαυμαστὸν ἐνταῦθα, οὐτε οἰκείω δανείματι δανείσας δι τοῦ στρατιώτου προκουραστιώ, οὐτε οὐτόντι ποσον τοῦ στρατιώτου, περιποτει τῷ στρατιώτῃ τὸν ἀπὸ δανείου κονδικτίκιον, οὐτίλιας δηλοντόν. τοῦτο γαρ δηλοῖ δι ὥν τῷ ἐφεξῆς ὑποδείγματι κέχομαι. [Sch. z. III. 288.]

τῶν καὶ η δε μονευομένων] Ἐχονται γάρ δι πονύπιλος καὶ δι ἀφῆλης οὐτίλιαν κατὰ τῶν δανεισμένων παρὸν τοῦ ἐπιτρόπου η τοῦ κονδικτίκου χρήματα ὄνόματι αὐτῶν τῶν κηδεμόνων, ὡς δι Οὐλπιανὸς ἐν τῷ κε. βιβ. τιτ. θ. διγ. β. ητοι βιβ. λε. τιτ. η. κεφ. β. καὶ ωδ. δι Παῦλος ἐν τῷ ιε. τι. βιβ. τιτ. α. διγ. γρ. φησίν, καὶ ὡς ἀνήκειται βιβ. ε. τοῦ καδ. ὑπὸ τὸν λε. τοῦ βιβ. τιτ. ἐν τῇ β. τοῦ τιτ. διατ. ὥστε καὶ δι στρατιώτης οὐτίλιως κονδικτίκιον ἔχει· κατὰ μίμησον γάρ τον πονύπιλον καὶ τὸν ἀφῆληκος τὴν ὑγαγήν ἐνταῦθα δεδωκεν αὐτὸς δι Οὐλπιανός, δι πονύπιλος καὶ ἀφῆλης οὐτίλιαν ἔχονται. [Sch. a. III. 288.]

Τοῦ Ἐγαντιφανοῦς. Ἀνάγνωθι βιβ. κε. τιτ. ζ. διγ. θ. ητοι βιβ. λε. τιτ. ζ. καὶ τιτ. θ. διγ. β. ητοι βιβ. λε. τιτ. θ; κεφ. β. καὶ βιβ. γρ. τιτ. ε. διγ. ε. θεμ. η. ητοι βιβ. κε. τιτ. γ. κεφ. ε. καὶ βιβ. ε. τιτ. α'. διγ. γρ. θεμ. β. ητοι βιβ. ιη. τιτ. ε. κεφ. γρ. καὶ βιβ. ε. τοῦ καδ. τιτ. λε. διατ. β. ητοι βιβ. λε. τιτ. θ. κεφ. β. ἐν δὲ τῷ β. διγ. τοῦ θ. τιτ. τοῦ κε. βιβ. οὐτίλιαν δεδωκε τῷ γεφ. [Sch. a. III. 288.]

L. 27. κε. Ιδεμ. Καὶ πόλις ἐνέχεται τῷ δανειακῷ, ἐὰν D. XII. 1. εἰς τὸ χοήσιμον αὐτῆς ἐδαπανήθη· εἰ δὲ μή, μόνοι οἱ λαβόντες ἐνέχονται.

L. 28. κη. Γαι. Ο δανειστῆς λαβὼν ἐνέχορον οὐκ ἀξιό- D. eod. χρεων, οὐκ ἀπόλλει τὴν ἐπὶ τῷ περιττῷ τοῦ χρέους μεθοδείαν.

οὐκ ἀπόλλει τὴν — μεθοδείαν] Ἐρώτησις. Άρα καὶ πωλήση τὸ ἐνέχυρον καὶ μή διηγήθη τὸ χρέος ἀποληπωθῆναι, δύναται καὶ οὗτος περὶ τῶν ὑπολιπών την περισσοτάτην κινεῖν κατὰ τοῦ δεβίτορος; Στεφανος. Καὶ πάντα, καὶ τοῦτο ἴδιως πρὸς τὸν δεβίτορα συνεφάνησεν, ὡς δι Παῦλος ἐν τῷ βιβ. κ. τιτ. ε. διγ. θ. θεμ. β. φησίν, ητοι βιβ. κε. τιτ. ζ. κεφ. θ. δεμ. β. τότε δὲ καλώς δανειστῆς δύναται πωλεῖν τὸ ἐνέχυρον, οὐτε η συμφωνον προηγήσται τῷ πρόσωπῳ αὐτῷ διπτέρετον, η συμφωνον μη γενομένον μη παραγγέλεις η της δικαιοστοῦ διακαλαῖς πέποικε τὸ ἐνέχυρον. ἔαν γάρ η μη γενομένον συμφωνον περὶ τῆς πράσεως τον ἐνέχυρον, η ἐμπρόθεσμον μη⁹ γενομένον μη παραμένειν¹⁰) τὴν προθεσμίαν πωλήσει τὸ ἐνέχυρον δανειστῆς, κλοπὴν ἀμαρτάνει, ὡς δι Ταβιολένος ἐν τῷ με. τῶν διγ. βιβ. τιτ. β. διγ. ογ. φησίν, ητοι βιβ. ξ. τιτ. ιβ. κεφ. ογ. ὥστε οὐτε οὐσουκαπιτενεται τὸ οὐτο πραθὲν ὡς φορητιθον. [Sch. b. III. 288. sq.]

negotia administrat, mutuum dederit, aut emerit, utilem condicione et utilem vindicationem habent iuvenes. Et cap. 10. eiusdem tit. quo dicitur: Si tutores, cum pecuniam pupilli crederent, eam sibi reddi stipulati sint, licet suo nomine stipulati sint, tamen utilem actionem pupillus habet. Invenies et aliud ius speciale de mulieribus lib. 30. cap. 55. et lege id ita habens: Si ex pecunia mihi ab uxore mea donata rem emero, eaque extat, uxor condicione habet, licet par solvendo non sim, usque ad quantitatē donatam: et erit in eo conditio mea deterior, quam si dotis iudicio convenior. Si vero rem mihi donaverit, ipsam vindicare potest. Habet autem et hoc casu actionem ad petendam rem emtam. Haec omnia specialia sunt, et obtinent propter regulam dicentem: Specialia generalibus potiora sunt.

2) pecunia eius mutuo data] Suo scilicet nomine. Nam si procurator nomine principalis mutuum contraxerit, licet dominus paganus sit, tamen ei haud dubie condicione ex mutuo competit. Quod enim amplius est, didicisti dig. 2. huius tituli, si quis nummos suos meo nomine crediderit, condicione ex mutuo mihi acquiri. Hoc loco igitur mirabile hoc est, quod cum procurator militis nomine suo, non militis nomine pecuniam crediderit, militi condicione ex mutuo acquirit, utilem scilicet. Hoc enim significat exemplo, quo postea utitur.

3) eorum, qui sub tutela vel cura sunt] Pupillus enim et adultus utilem actionem habent aduersus eos, qui pupillares pecunias a tute vel curatore nomine tutoris vel curatoris mutuas acceperunt, ut aiunt Ulpianus lib. 26. tit. 9. dig. 2. seu lib. 37. tit. 8. cap. 2. et Paulus lib. 15. tit. 1. dig. 52. et ut ostenditur lib. 5. Cod. tit. 39. constit. 2. Itaque miles utilem condicione habet: nam ad exemplum pupilli et adulti Ulpianus hoc loco actionem dedit: pupillus autem et adultus utilem habent.

Enantiophanis. Lege lib. 26. tit. 7. dig. 9. seu lib. 37. tit. 7. et tit. 9. dig. 2. seu lib. 37. tit. 9. cap. 2. et lib. 13. tit. 5. dig. 5. them. 8. seu lib. 26. tit. 3. cap. 5. et lib. 15. tit. 1. dig. 52. them. 2. seu lib. 18. tit. 5. cap. 52. et lib. 5. Cod. tit. 39. const. 2. seu lib. 37. tit. 9. cap. 2. In dig. autem 2. tit. 9. lib. 27. utilem dedit iuveni.

XVII. Idem. Etiam civitas condicione ex mutuo tenetur, si in utilitatem eius pecuniae consumatae sint: sin minus, ipsi soli, qui acceperunt, tenentur.

XXVIII. Gai. Creditor, qui non idoneum pignus accepit, non amittit actionem¹) de eo, quod amplius est in debito.

1) non amittit actionem] Interrogatio. Si creditor pignus viderit, neque omne debitum ei exsolutum sit, poteritne de reliquo actionem personalem adversus debitorem intendere? Stephani. Maxime, licet hoc specialiter cum debitore non convenerit, ut ait Paulus lib. 20. tit. 5. dig. 9. them. 2. seu lib. 25. tit. 7. cap. 9. them. 2. Tunc autem creditor pignus recte vendere potest, cum vel pactum praecessit, quod ei venditionem permittat, vel pacto non interposito, denuntiatione aut interpellatione facta post biennium ex denuntiatione vel ex sententia judiciali numerandum pignus distractum. Nam si, cum de vendendo pignore nihil convenisset, aut si, cum dies adiectus esset, ante diem creditor pignus viderit, furtum committit, ut lavenus ait lib. 47. Dig. tit. 2. dig. 73. seu lib. 60. tit. 12. cap. 73. Itaque quod ita distractum est, usucapi non potest tanquam furtivum.

p) Fabr. in marg. emendat ἀπορος. q) Fabr. in marg. emendat μέν. r) Fabr. in marg. addit δέ.

Τοῦ Ἀγωνύμου. Ὁμοιον βιβ. κ'. τιτ. ε'. διγ. θ'. ἡτοι
βιβ. κε'. τιτ. ζ'. κεφ. θ'. καὶ βιβ. δ'. τοῦ καύδικος τιτ. β'.
διατ. η'. καὶ βιβ. η'. τιτ. κη'. διατ. τελευτ. [Sch. b. III. 289.]

Ζῆται βιβ. κε'. τιτ. ζ'. κεφ. θ'. Θεμ. β'. ὁ φρού'. Τὸν ἔλ-
λεπτον τοῦ χρέους μετά τὴν τοῦ ἐνεργού πιμήν καὶ χωρίς
συμφώνου διδωσιν ὁ χρεώστης. [Sch. b. III. 289.]

κθ'. Πανλ. Ὁ δανεῖσθαι πραγματευτῇ δούλῳ τὸν
προστήσαντα δεσπότην ἀπαιτεῖ.

ὅ δανεῖσθαι πραγματευτῇ] Κυριλλον. Ὁ τῷ ἀ-
στέτῳ συναλλάξει κατὰ τοῦ δεσπότου τὸν κονδικτίκον.
[Sch. c. III. 289.]

Στεφάνου. Πρὸς τῇ ἀστιωρίᾳ δίδοται κατὰ τοῦ δεσπό-
του ὁ γενικὸς κονδικτίκος, οὐδας γαρ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ
ζ'. τιτ. τῆς δ'. τῶν ἀντιτον. μαθῶν, ὅτι καὶ ἀντὶ τῆς κονδό-
ιούσσου καὶ ἀντὶ τῆς δὲ ἐν ἑμέρᾳ βέρσου δύναται ὁ πατέρης ἢ ὁ
δεσπότης, ὡς πρωτοτίπως τὸ συναλλαγμα θέμενος, ἐνάγεσθαι
συνομίνως τῷ κονδικτίκῳ, τὸ δὲ εἰρήμενον ἐνταῦθα, ὅτι
ἐνάγεται τῷ κονδικτίκῳ ὁ τὸν οἰκέτην προστηθόμενος, νομῆσι,
ἐνθῦται κατὰ τὸν ὄρον τῆς ποστασίας τὸ πόνος τὸν οἰκέτην
συνάλλογα, γέγονεν, ὡς βιβ. ιδ'. τιτ. γ'. διγ. ε'. Θεμ. δ'.
ἡτοι βιβ. ιη'. τιτ. α'. κεφ. ε'. Θεμ. ε'. ἐπάτερον μᾶλλον γούσι
κατὰ τὴν ιγ'. διατ. τοῦ ιη'. τιτ. τοῦ δ'. βιβ. τοῦ καθ. ἡτοι
βιβ. ιη'. τιτ. β'. κεφ. τελευτ. [Sch. c. III. 289.]

Ἀηλονότι ἡρίκα προσέτρεψεν αὐτῷ δανείσασθαι. ἐν δὲ τῷ
ιη'. βιβ. τιτ. α'. κεφ. κγ'. φρού'. Ἔν δ δοῦλος προστήθῃ
τῆς τοῦ δεσπότου τραπέζης, καὶ χρήματα λαβὼν ὄγκωμανή,
κατέχεται ὁ δεσπότης τῇ, κατὰ τὸν προστήσαντος ἀγωγή, ὡς
προστηθόμενος αὐτὸν. Ζῆται βιβ. τῶν βασιλικῶν ιη'. τιτ. δ'.
κεφ. β'. ἡτοι βιβ. ιδ'. τιτ. τελευτ. διγ. ζ'. Θεμ. ζ'. [Sch. c.
III. 289.]

λ'. Ἰδεμ. Ὁ ἐπερωτηθεὶς ὡς δανεῖσθαι μέλλων
ἀδειαν ἔχει μὴ δανείσασθαι, καὶ οὐκ ἐνέχεται.

ὅ ἐπερωτηθεὶς] Στεφάνου. Τοῦτο νόσον, ἔνθα πρὸ^{της}
ἐπὶ τῇ ἀναγνοίᾳ διετίας ὁ χειρογραφίσας ἔχοντα
παραγγελίας τῆς γαρ διετίας παραδομανοῦσας κομιτευταὶ
ἡ λίτερος κατ' αὐτοῦ τοσοῦτον, ὥστε μηδὲ ὄρκον αὐτὸν ἐπά-
γειν δύνασθαι τῷ δανείσαντι, ὡς ἀντέρειται βιβ. δ'. τοῦ κα-
δικος ὑπὸ τὸν λ'. τοῦ βιβ. τίτλον, ἐν τῇ ιδ'. τοῦ τίτλου δια-
τάξει, ἡτοι ἐν τῷ οδ'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ.,
ἥτις διατάξις καὶ τοῦτο φάσιν, ὅτι ἐκ τῶν ἀπεστιν ἐκεῖνος, εἰς
ὅν γέγονε τὸ συναλαγμα, ὡς μᾶλλον τὸ χειρόγραφον, δύναται
ὁ χειρογραφήσας κατὰ μὲν τὴν βασιλικὴν πόλιν διαγόνων παρ-
οἰδηδητος^ς τῶν ὄρδινων αρχοντῶν, κατὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας
παρὰ τῷ αρχοντὶ τῆς ἐπαρχίας, ἡτοι ἐκδικῷ τῆς πόλεως σα-
φηνίᾳν τὴν μέμνην, καὶ οὐτας περπετουνατεύειν τὴν παρα-
γγαφην. εἰ δὲ καὶ πάρεστιν ὁ τῆς ἀπαριθμητικὸν τῶν χρημά-
των πεποιηκέναι λεγόμενος, ἀρχὴν δὲ ἀντὶ κείμας ἔχει τιγά,
δύναται δὲ τὴν τῆς αναγνοίας παραγγαφὴν ἀντιτίθεναι βούλο-
μενος ἔτερος δικαιοτητοῖς προσμέναι, τούτῳ μὲν κατὰ τὴν βα-
σιλιδίν^ς τῶν πόλεων, τούτῳ δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν ὧ
δὲ κατὰ τὰς ἐπαρχίας διάγειν, καὶ μηδεὶς ἔτερος μητε πολιτικὸς
μητε στρατιωτὴς ὀρχῶν ἐστιν, ἢ ἐστι μέν, δυναχεῖς δὲ ἐστιν
αὐτῷ διά τινα τυχον αἵτιαν τοτῷ προσελθεῖν, ἀδειαν ἔχει
προσιέναι τῷ ἐπισκοπῷ τῆς πόλεως, καὶ δι' ἐκείνου φανερόν
τῷ ἀντιδίκῳ αὐτὸν ποιεῖν, ὅπι τὴν περὶ τῆς ἀναγνοίας πε-
ποιηταν μέμψιν. [Sch. d. III. 289. sq.]

Πάντων ἀμέτοχον οἷμα τὸν Παλαιὸν τὸν παρόντος κεφα-
λαιον, πρὸς τὸ κεφαλαιον ὄλλο γαρ Θεματίζει ὁ Βασιλικός,
καὶ ὄλλο ἐμητρεύει ὁ Παλαιός. τὸ μὲν γαρ κείμενον ἐπερωτη-
θέντα τὸν Θεματίζει ὡς μελλοντα δανεισθῆναι· ἐφ' οὐ θέμα-
τος οὐκ ἔχει χωρινή η τῆς ἀναγνοίας παραγγαφή. αὐτὴν
γαρ τότε κώδων ἔχει, οτε τὸ χειρόγραφον συντίθεται ὡςανεὶ^σ
σφιθμονικῶν νομιμάτων, ὡς κεφ. ξε'. δὲ Παλαιός ἐμητ-
ρεύει Θεματίζομέν ἔχοντα προβάνουσαν τίχα ἀριθμητον. ὡς
μὲν οὖν ἀμέτοχον τοῦ κείμενου παρατέρεχε αὐτὸν. ὡς δὲ δια-
στίξεις τίνας χρησίμους παραδίδοντα ἀναγνώσκει.
[Sch. d. III. 290.]

Τοῦ Ἐναντιοφαγοῦς. Εἰ ποιήσῃς ἐπερωτήσω σε ἐκ τοῦ^τ)
δανεῖσθαι μοι, καὶ ἔσσωται, καὶ κέρδαται ἐστιν η ἐπερωτησίς. εἰ

Innominati. Simile lib. 20. tit. 5. dig. 9. seu lib. 25.
tit. 7. cap. 9. et lib. 4. Cod. tit. 2. const. 8. et lib. 8.
tit. 28. const. ult.

Quaere lib. 25. tit. 7. cap. 9. them. 2. quo dicitur:
Debitor post pignoris pretium, quod reliquum ex de-
bito est, reddit, etiam si nihil de eo convenerit.

XXIX. Paul. Qui credit institori servo¹⁾, con-
dicit domino, qui servum praeposuit. L. 29.
D. XII. I.

I) qui credit institori servo] Cyrilli. Qui
cum institore contraxit, adversus dominum condic-
tio nem habet.

Stephani. Praeter institoriam adversus dominum da-
tur generalis condicatio. Didicisti enim ex fine tit. 7.
lib. 4. Institutionum, pro actione quod iussu vel de in-
rem verso patrem vel dominum suo nomine condicitia
conveniri posse, tanquam si principaliter contractum
iniiisset. Quod autem hoc loco dicitur, conveniri con-
dictione eum, qui servum praeposuit, accipe, si secun-
dum legem praepositionis contractus cum servo celebra-
tus est, ut lib. 14. tit. 3. dig. 5. them. 4. seu lib. 18.
tit. 1. cap. 5. them. 5. Utrumque potius accipe secun-
dum const. 13. tit. 26. lib. 4. Cod. seu lib. 18. tit. 2.
cap. ult.

Cum scilicet dominus permisit ei mutuam accipere
pecuniam. In lib. 18. tit. 1. cap. 23. dicitur: Si servus
mensae domini praepositus sit, et pecunias, quas acce-
pit, infitetur, dominus institutoria actione tenetur, cum
eum praeposuerit. Quaere lib. Basilicorum 18. tit. 4.
cap. 2. seu lib. 14. tit. ult. dig. 7. them. 7.

XXX. Idem. Qui sponpondit¹⁾ tanquam mutuam
pecuniam accepturus, potestatem habet non acci-
piendi, et non obligatur²⁾. L. 30.
D. eod.

I) qui sponpondit] Stephani. Hoc intellige,
quando is, qui cautionem emisit, intra biennium ex-
ceptionis non numeratae pecuniae denuntiatione usus
est: nam biennio praeterlapso committitur adversus
eum literarum obligatio: adeo, ut nec creditori iusu-
randum deferre possit, ut ostenditur lib. 4. Codicis,
tit. 30. constit. 14. seu cap. 74. tit. 1. huius libri, quae
constitutio hoc etiam ait, si absit is, quocum contractum,
vel potius cui cautio exposita est, posse eum, qui cau-
tionem exposuit, in urbe quidem regia apud quemlibet
ordinarium iudicem, in provinciis autem apud Praesi-
dem provinciae, vel defensorem civitatis querelam ma-
nifestare, eoque modo exceptionem perpetuare. Sed
etsi praesens sit, qui pecunia numerationem fecisse
dicitur, aliquem autem magistratum gerat, potest, qui
exceptionem non numeratae pecuniae opponere vult,
alios iudices adire, vel in urbe regia, vel in provin-
ciis. Quodsi in his provinciis, in quibus degit, non
sit alius magistratus civilis vel militaris, vel sit qui-
dem, difficile autem ei sit propter aliquam causam eum
adire, licet ei adire episcopum civitatis, et per illum
adversario suo manifestare, se queri de non numerata
pecunia.

Nihil ad hoc caput pertinere puto, quod Antiquus
scribit. Nam aliud proponit Basilicus, et aliud inter-
pretatur Antiquus. Textus enim ponit, quandam sponpon-
disse tanquam pecuniam se accepturum: quo casu ex-
ceptio non numeratae pecuniae locum non habet. Huic
enim tunc locus est, cum cautio emittitur, quasi pecu-
nia numerata sit, ut cap. 65. Antiquus autem inter-
pretatur speciem, in qua forsitan pecunia numerata erat.
Tanquam ergo nihil ad rem facientem praetermitte
illum. Tanquam autem distinctiones quasdam utiles
tradentem lege.

Enantiophanis. Si poenam a te stipulatus fuero, si
mihi pecuniam non credideris, et valet, et certa est sti-

s) Fabr. σίουδήποτε. ss) Fabr. βασιλείδην. t) Fabr. in marg. addit. μή.

δὲ μόνον διμολογήσεις δανεῖναι μοι, ἕκεινός ἐστιν,¹¹⁾ εἰς τὸ διαφέρον, ὡς βιβ. με. τιτ. α'. διγ. ξη. ἥτοι βιβ. μγ'. τιτ. α'. εἴ δὲ ἔχοι χειρόγραφον, τὰ περὶ τῆς ἀναγνώσις εἰσηγένεται τραπταῖτε, ὡς βιβ. δ'. τοῦ κώδικος τιτ. λ'. [Sch. d. III. 290.]

καὶ οὐκ ἐνέχεται] Ἀνάγνωσθι καὶ βιβ. κ'. τιτ. γ'. διγεστ. δ'. ἥτοι βιβ. κε'. τιτ. κεφ. δ'. ἐν ὧ φησιν, ὅτι κανοποιητὴ τὸ γραμματεῖον καὶ τινὰ ὑπόθηται, ἀδειαν ἔχει μὴ δανείσθαι. [Sch. e. III. 290.]

Οὐ μὴν διμολογήσας δανεῖναι. ἐνέχεται γὰρ εἰς τὸ διαφέρον τῷ ἐπεργωτήσαντι, ὡς τὸ κεφ. ξη. τιτ. α'. τοῦ μγ'. βιβ. φησίν. [Sch. e. III. 291.]

L. 31. pr. λα'. Ἰδεμ. Ὁ δοῦλον ἢ ἀγρὸν ἀπαιτῶν, ἀπαιτεῖ D. XII. I. πᾶν, δσον ἔμελλεν ἔχειν, εἰ ἄμα τῇ προκατάρξει ἔλα- βεν αὐτόν.

Ἐδοῦλον ἢ ἀγρὸν ἀπαιτῶν]

Κυρῆλλον. Ὄτι ἀγρὸς ἢ δοῦλος διὰ κονδικτίου ἀπαιτεῖται, μετὰ προκάταρξην πᾶσα καύσα ἀπαιτεῖται. [Sch. f. III. 291.]

Στεφάνου. Σημείωσαι, ὅτι διὰ κονδικτίου τοὺς μετὰ προκατάρξην καρπούς καὶ κανάς ἀπαιτεῖ, καὶ ταῦτα περιουσάλιος ἀν' καὶ στρίκος. τοῦτο δὲ αὐτὸν καὶ περὶ καρπῶν, καὶ τοκετῶν, καὶ περὶ πάνης ἀπλῶς αἵτινας φησίν ὁ Παπιανός ἐν τῷ κε'. βιβ. τιτ. α'. διγ. β'. ἥτοι βιβ. μγ'. τιτ. γ'. κεφ. β'. [Sch. f. III. 291.]

§. 1. Ἐὰν καλῇ πίστει δοῦλόν σου παρὰ κλέπτον ἀγο- ράσω, καὶ δοῦλος ἀγοράσῃ δοῦλον ἔτερον, δεδωκὼς τὸ τίμημα ἐκ τοῦ ἀμούζοντός σου πεκονύλιον, καὶ παραδοθῇ μοι δὲν ἡγόρασεν, ἀπαιτεῖς με αὐτόν, δι- δούς μοι εἴ τι περὶ τὸ πρᾶγμα ἐδιπάνησα. δύνασαι μέντοι καὶ φαινόμενα τὰ νομίσματα ἐκδικεῖν παρὰ τοῦ πράτου. ἔχεις δὲ κατ' αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τῇ πράσει ἀγω- γὴν εἰς τὸ λαβεῖν τὸν δοῦλον, καὶ ὑπόκεισαι αὐτῷ τῇ περὶ τοῦ πεκονύλιον ἀγωγῇ ἐπὶ τῷ τιμήματι, ἥτις σφεννυνται τῶν νομίσμάτων δαπανηθέντων. οὐκ ἀλλως δὲ διὰ πράτης ἐνέχεται σοι τῇ ἐπὶ τῇ πράσει ἀγωγῇ, εἰ μὴ τὸ πᾶν τίμημα καταβάλῃς, καὶ τὰ λοιπὰ πράξεις, δσα ἐλεύθερος ἀγοράζων ἐπορέξεν. τὸ αὐτὸν λέγομεν, εἰ καὶ καταβαλῶν διὰ πράτης ἐμοὶ τῷ καλῇ πίστει νομεῖ ἔτυχε, καὶ ἔτοιμός ἐστιν ἐκχωρῆσαι σοι τὰς κατ' ἐμού ἀγωγάς.

παρὰ κλέπτον]

Κλέπτης λέγεται καὶ διὰ τὸν φυγάδα δοῦλον ὑποδεχομένος. ζήτει βιβ. ιδ'. τιτ. η'. κεφ. κδ'. θεμ. β'. ἥτοι βιβ. ιδ'. τιτ. η'. κεφ. κδ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. ξ'. τιτ. ιδ'. κεφ. ιδ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. ν'. τιτ. α'. κεφ. λδ'. καὶ μη. θεμ. β'. [Sch. g. III. 291.]

ἐκ τοῦ — πεκονύλιον]

Τῷ μετὰ πίστεως ἀγαθῆς αὐ- τὸν ὀνησιμεῖνον καὶ νεμομένῳ βόνᾳ φίδε προσποιεῖται, εἴ τι ἐξ δὲ αὐτοῦ ἐπεργοτήσει, ἢ πατέα τρωδιτίου λαθῇ. καὶ τοῦτο φησιν διὸ Ιουλιανὸς ἐγ τῷ μα'. τῶν διγ. βιβ. τιτ. α'. διγ. λδ'. ἥτοι βιβ. ν'. τιτ. α'. κεφ. λδ'. καὶ ὅτι γὰρ τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ προσὸν αὐτῷ βίτιον μὴ δύναται οὐσον κατιτεύεσθαι, καρ- δαίνει τοὺς καρποὺς διὰ βόνα φίδε ἀγοραστής, ὡς καὶ τοῦτο φησιν ὁ Παπῖλος ἐν τῷ αὐτῷ μα. βιβ. τιτ. α'. διγ. μη.

[Sch. h. III. 291.]

ἀπαιτεῖς με αὐτόν]

Ζήτει βιβ. ιδ'. τιτ. α'. διγ. κδ'. θεμ. β'. ἥτοι βιβ. ιδ'. τιτ. η'. κεφ. κδ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. ιδ'. τιτ. α'. διγ. ιδ'. θεμ. β'. ἥτοι βιβ. ιδ'. κεφ. κδ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. ξ'. τιτ. ιδ'. κεφ. λδ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. ν'. τιτ. α'. κεφ. λδ'. καὶ μη. θεμ. β'. [Sch. i. III. 291.]

pulatio. Si vero duntaxat promiseris, pecuniam te mihi crediturum, incerta est, et teneris mihi in id, quod interest, ut lib. 45. tit. 1. dig. 68. seu lib. 43. tit. 1. Si vero chirographum habeat, locum habent, quae de exceptione non numeratae pecuniae dicta sunt, ut lib. 4. Codicis, tit. 30.

2) et non obligatur] Lege et lib. 20. tit. 3. dig. 4. seu lib. 25. tit. 4. cap. 4. quo dicitur, licet cautionem interposuerit, et quasdam res obligaverit, in potestate eius esse, pecuniam non accipere.

Non idem est in eo, qui pecuniam se crediturum spondit. Tenetur in id, quod interest, ei, qui stipulatus est, ut cap. 68. tit. 1. lib. 43. dicitur.

XXXI. Idem. Qui servum vel fundum petit¹⁾, petit omne, quod habiturus esset, si tempore litis contestatae eum acceperisset.

1) qui servum vel fundum petit] Cyrilli. Cum fundus vel servus per condictionem petitur, post litem contestatam causa omnis petitur.

Stephani. Nota, condictione post litem contestatam fructus et causas peti, idque, cum personalis sit et stricta. Idem et de fructibus, et de partu, et in summa de omni causa dicit Papianus lib. 22. tit. 1. dig. 2. seu lib. 23. tit. 3. cap. 2.

Si bona fide servum tuum a fure²⁾ emero, et ser- vus alium servum emerit, dato pretio ex peculio³⁾ ad te pertinenti, et mihi servum, quem emit, tradiderit, eum a me petis⁴⁾, praestans mihi, si quid circa ne- gotium impenderim⁵⁾. Potes tamen et nummos⁶⁾ extantes a venditore vindicare. Habes autem adver- sus eum ex emto actionem⁷⁾, ut servum accipias⁸⁾, et teneris ei actione de peculio pretii nomine⁹⁾, quae evanescit¹⁰⁾, si nummi consumti sint. Non aliter autem¹¹⁾ vendor tibi tenetur ex emto¹²⁾, quam si ei pretium solidum solveris¹³⁾, et reliqua feceris, quaecunque liber homo¹⁴⁾, si emisset, face- ret. Idem dicemus¹⁵⁾, et si vendor mihi bonae fidei possessori solverit, et paratus sit¹⁶⁾, tibi actio- nes adversus me cedere.

2) a fure] Fur dicitur et qui servum fugitivum suscipit. Quaere lib. 19. tit. 8. cap. 24. them. 2. seu lib. 19. tit. 8. cap. 24. them. 2. et lib. 60. tit. 12. cap. 17. them. 2. et lib. 50. tit. 1. cap. 39. et 48. them. 2.

3) ex peculio] Ei, qui bona fide eum emit, qui- que bona fide possidet, acquirit, si quid ex re eius sti- puletur, aut per traditionem acceperit. Et hoc ait Iu- lianus lib. 41. Dig. tit. 1. dig. 39. seu lib. 50. tit. 1. cap. 39. Quoniam enim res propter vitium ei cohaerens usucapi non potest, bonae fidei emitor fructus lucratur, ut et ait Paulus eodem lib. 41. tit. 1. dig. 48.

4) eum a me petis] Quaere lib. 19. tit. 1. dig. 24. them. 2. seu lib. 19. tit. 8. cap. 24. them. 2. et lib. 17. tit. 1. dig. 22. them. 10. seu lib. 14. cap. 22. them. 10. Stephani. Vicarium scilicet. Nam alterius nomine agis in rem, neque ulla de eo nunc quaestio est. Intellige autem hoc loco dari condictionem, quae ex aequo et bono est. Quoniam enim verus dominus ex iuris subtilitate nullam adversus bonae fidei possessorem actionem habet: nullum enim contractum vel quasi contractum cum eo init, ut agendi cum eo praetextum habeat: aequum est, ne ex quo ipse damnum patitur, alias lu-

tt) Fabr. in marg. supplet καὶ ἐνέχῃ.

παρασχεῖν αὐτῷ τὸν ἀπὸ καλοῦ καὶ δικαίου κονδικήκουν· καὶ ταῦτα τοῦ φοροτίθουν κονδικήκουν κατὰ μόνον κλέπτουν καὶ κληρονόμουν κλέπτουν κανούμενον· δῆλον δέ, ὅτι ὁ βόνα φίδε ρουμένις οὔτε κλέπτης ἐστίν, οὔτε κληρονόμος κλέπτουν. ἀνάγνωσθι καὶ βιβ. ἡ. τιτ. α. διγ. δ. ἵτοι βιβ. ἰθ. τιτ. α. κεφ. δ. [Sch. I. III. 291.]

"Ἡ διὰ τοῦ προσφόρου κονδικήκουν ἡ διὰ τοῦ κέρτου παρεξερχομένου μὲν τὴν οἰκείαν φύσιν, ὑποδεξομένου δὲ φύσιν ἔτεσσαν, οἵς εἴπομεν ἐν κεφ. δ. Θεμ. β. [Sch. I. III. 292.]

εἰ τι περὶ τὸ πρᾶγμα ἃ διαπάνησα] Θεόφιλος ὁ μακαρίτης τῷρε νευτιόδουν γετόδουν δὲ πεκούλῳ δέδωκεν, ὡς τοῦ ὄρδιναρίου διοικηταντος τὰ τοῦ βόνα φίδε ρουμέως πράγματα. δυνατὸν δὲ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τὸ φήτον τοῦτο δῆλον, ὅτι προφασεῖς τῆς ἀγοραίας τοῦ βικαρίου, ἢν ὁρδινάριος ἐποιεσθεὶς ἐξημιλεῖται, ἢ συμβολαιογάρφω, ἢ τελωνὴ καὶ δικαίον ἐστὶ τον βόνα φίδε ρουμέα παθεῖν ἐπὶ τούτοις το ὅρζμιον. ὁ μέντοι ἡμέτερος διδικαστας ἐξημηρεύων τὸ φήτον καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ιθ. βιβ. τιτ. γ. κεφ. κδ. κεῖται πάρα πλέον λέξεων ἐκεῖσε τὸ θέμα· οὐ τὸν ὄρδιναρίου, ἀλλὰ τὸν βικαρίου θεματίζει διοικησαντα τὰ τοῦ βόνα φίδε ρουμέως πράγματα. καὶ δοκεῖ πως ἡ τοιαύτη ἡγησις ἀρμόζειν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ φήτον· περὶ γάρ τον βικαρίου διαλεγόμενος ὁ Παῦλος καὶ λέγων δύνασθαι αὐτὸν κονδικίκενενθα, μηδὲν μεσον ἐπηγαγεν εἰθύνεις, ὅτι εἴ τι δὲ καὶ οὐτος προσικαίτης ἐξημίλω τὸν βόνα φίδε ρουμέα, τοῦτον δὲ φίδε ρουμέας, περὶ οὐ καὶ ὁ λόγος ἐστὶν ημῖν. [Sch. I. III. 292.]

Τοῦ Νικαίων. Ἐγὼ δέ φημι, ὅτι καὶ μήτε ὁρδινάριος μήτε ὁ βικαρίος τὰ πράγματα διώκεσε τοῦ καλῆ πάστει ρουμέως, οὐ ζημιαθήσειται, ἀ ἔδιπλάντες περὶ τὴν ἔξωθην τον βικαρίου δοῦλον, ἀλλ' ἀπατησει ταῦτα τὸν δεσπότην τοῦ ὄρδιναρίου δούλον διὰ παρακατασχέσεως καὶ γάρ ἐμάθομεν, ὅτι δὲ καὶ ὁ Ιουλιανὸς δίδωσιν αὐτῷ, εἰ καὶ μὴ τὴν αὐτὴν, ἣν δέδωκε Σαβίνος καὶ Κάνσιος, μὴ δὲ κατὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπουν. οἱ μὲν γάρ τὸν κονδικήκουν δέδωκαντα αὐτῷ κατὰ τοῦ βόνα φίδε ρουμέως, καὶ τοῖνας ἡ γνωμὴ κρατεῖ, οὐ καὶ Ιουλιανὸς ἐν τῷ ιθ. βιβ. τιτ. α. διγ. κδ. φησίν. ὁ δέ, σκοπησαμεν, φησὶ, μὴ ἡρα τὴν ἐξ ἐμπτο δέδωκενⁱⁱ) αὐτῷ κατὰ τοῦ προτον· καὶ τέως, ὅτι καὶ αὐτὸς δέδωκεν αὐτῷ ἀγορήν. τὸ δέ, δύνασαι μέντοι καὶ φαινόμενα τὰ ρουμίσματα ἐκδικεῖν, ὡς ἀπὸ τοῦ Ιουλιανοῦ νόησον, ἡγούντος τῆς ἀληθείας δεσπότη βοηθειαν. καὶ οὔτε αὐτὸν ἡ ἀκροδές ἐστι τοῦτο πρὸς τῆς ἀληθείας δεσπότη. ἴωσις γάρ ὡς δυνατὸν τὸ πρόσωπον τοῦ βόνα φίδε ρουμέως ηλαβεῖτο, καὶ ἐστιν ἀνεγκαίο λοιπὸν αὐτῷ ἡ ἐξ μπτο κατὰ τοῦ προτον. [Sch. m. III. 292. sq.]

Τοῦ Ἀνονύμου. Τὴν γάρ τῶν ρουμίσματων δεσποτείαν οὐ μετέθηκε. εἰν^v) γάρ εἶχε λιθέσσαν πεκούλιον ἀδμινιστρατίονα, ομως πλαπεῖς ἀπώλεσεν αὐτὴν, οὐ βιβ. ιε. τιτ. α. διγ. μη. ἵτοι βιβ. ἡ. τιτ. ε. [Sch. m. III. 293.]

Εἰ δὲ μὴ βούλει, κανεὶ τὴν ἐξ ἐμπτο. κάνταυθα δὲ οὐκ ἄλλως ἐκχωρησεις τοὺς ἀγωγάς, εἰ μὴ τὸ πᾶν τίμημα λάβῃς, καὶ τὰ λοιπὰ πραχθῇ, οσα, εἰ καὶ ἐλεύθερος ἡγούσασεν, ἐπράχθη. [Sch. m. III. 293.]

Ἀνάγνωσθι βιβ. ἡ. τιτ. ε. κεφ. μη. λέγον· Οὐ μέντις ἔχων ἐλεύθερον πεκούλιον διοίκηνον ὁ φυγάς, ἢ ὁ κλαπεῖς, ἢ ὁ ἀγνοούμενος, πότερον ἡζη ἡ ἐτελεύτησε. κατὰ γοῦν τὸ κεφάλιον τοῦτο ἐπεὶ ἀπώλεσε τὴν ἐλεύθερον τοῦ πεκούλιον διοίκησιν ὁ κλαπεῖς δοῦλος, οὐδὲ τὰ ρουμίσματα τὰ παρ' αὐτοῦ καταβληθέντα προς τὸν προτον τῆς δεσποτείας τοῦ προτον γεγόναν, εἴπερ, οὐ μὴ ἐμάθομεν, ὁ μὴ ἔχων ὑτεξουνιος ἐλεύθερον πεκούλιον διοίκησην, οὐ δύναται τοῦ πεκούλιον ἐκποιεῖν παρὸν γνώμην τοῦ ἔχοντος αὐτὸν ὑπεξουνιον. καὶ διὰ τοῦτο ὡς τῆς δεσποτείας τῶν ρουμίσματων μενούσης ἔτι παρὰ

crum sentiat, dari ei condicione ex bono et aequo: et maxime, quod conductio furtiva adversus furem duntaxat et furis heredem moveatur: certum autem sit, bonae fidei possessorem nec furem esse, nec furis heredem. Lege et lib. 18. tit. 1. dig. 4. seu lib. 19. tit. 1. cap. 4.

Vel per condicione competentem, vel per certi condicione, quae naturam quidem suam egreditur, aliam autem naturam suscipit, ut diximus cap. 4. them. 2.

5) si quid circa negotium impenderim] Theophilus beatæ memoriae actionem negotiorum gestorum de peculio dedit, quasi ordinarius negotia bonae fidei possessoris gesserit. Dici autem potest, textum ipsum hoc significare, occasione emtionis vicarii, quam ordinarius celebravit, bonae fidei possessorem damno affectum esse: fortasse enim aliquid dedit proxenetae, aut tabellioni, aut publicano, et aequum est, bonae fidei possessorem eo nomine indemnem praestari. Praeceptor tamen noster textum interpretans tam hoc loco, quam lib. 19. tit. 8. cap. 24. (nam et ibi hoc thema iisdem verbis extat) non ordinarium, sed vicarium fingit negotia bonae fidei possessoris gessisse. Et videtur quodammodo haec quaestio convenire contextui. Cum enim Paulus de vicario ageret, et diceret, posse ipsum condici, nullo interiecto statim subiecit, sed si qua in re hic, cum negotia gereret, bonae fidei possessorem laeserit, id est, vicarius, de quo et nobis sermo est.

Nicaei. Ego autem dico, licet neque ordinarius, nec vicarius bonae fidei possessoris negotia gesserit, non tamen amittet, quae impendit circa redemtionem vicarii servi, sed petet a domino servi ordinarii per retentionem. Etenim didicimus, bonae fidei possessorem ea, quae in rem a se possessam veluti suam, nec quasi vellet sibi aliquem obligare, impendit, consequi per retentionem. Et lege lib. 12. tit. 2. cap. 14. them. 2. et lib. 24. tit. 6. cap. 51.

6) potes tamen et nummos] Stephani. Quasi diceret, adeo vera sunt, quae Sabinus et Cassius dixerunt, qui recte vicarii gratia domino vero adversus bonae fidei possessorem actionem dederunt, ut et Julianus actionem ei det, licet non eandem, quam Sabinus et Cassius dederunt, neque adversus eandem personam. Illi enim ipsis condicione dederunt adversus bona fidei possessorem, eorumque sententia obtinet, ut et Julianus lib. 19. tit. 1. dig. 24. ait. Julianus autem, videamus, inquit, an actionem ex emto ei adversus venditorem demus: quam etiam ei dedit. Hoc autem, poteris tamen nummos extantes vindicare, quasi a Juliano dictum accipe, desiderante, aliud auxilium praeter conditionem vero domino dare. Neque hoc inutile est vero domino. Fortasse enim personam bonae fidei possessoris tanquam potentiore metuebat, eique actio ex emto adversus venditorem necessaria est.

Innominati. Nummorum enim dominium non transluit. Licit enim liberam habuerit peculii administrationem, tamen subreptus eam amisit, ut lib. 15. tit. 1. dig. 48. seu lib. 18. tit. 5.

Sin autem nolit, aget ex emto. Tunc autem non aliter actiones praestabis, nisi pretium solidum acceperis, et cetera facta sint, quae fierent, si homo liber vendidisset.

Lege lib. 18. tit. 5. cap. 48. quo dicitur: Liberam peculii administrationem habere desinit fugitivus, aut subreptus, aut is, de quo nesciat quis, vivat an mortuus sit. Quoniam igitur secundum hoc caput liberam peculii administrationem servus subreptus amisit, nec nummi ab eo venditori soluti vendoris facti sunt, quoniam, ut didicimus, si is, qui in aliena potestate est, liberam peculii administrationem non habeat, nihil ex peculio suo contra voluntatem eius, in cuius potestate est, alienare potest. Itaque nummorum dominio apud

ⁱ⁾ Fabr. in marg. emendat δάσωμεν. ⁱⁱ⁾ Fabr. πρό. Postea adde τῷ post τοῦτο. ^{v)} Fabr. in marg. addit κατ.

τῷ δεσπότῃ τοῦ δούλου, κινέται παρ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ πράτου ἡ ἐν ὅμιλῳ, καὶ ἐκνικῇ δι' αὐτῆς τὰ νομίσματα σωζόμενα. [Sch. m. III. 293.]

Ὄφα καὶ ἐνταῦθα, ὅτι ἔκδικεν ἐπὶ τῆς ἐν ὅμιλῳ λέγεται. ἔτειτε καὶ βιβ. γρ. κεφ. κδ. ἔχει, ἐν ᾧ οὐ θέλει λαβεῖν τὰ νομίσματα, την ἐξ ἐμπτο. [Sch. m. III. 293.]

ἔχεις — τὴν ἐπὶ τῇ πράσει ἀγωγήν] Στεφάνου. Προσπορισθή^ν σοι διὸ τοῦ ὄρδιναρίου, ἐπειδὴ μηδὲν πρόκιμα γέγονε^η) ἐξ ἐμπτο ἐν τοῦ τραδίτευθίναι τὸν βικάριον τῷ βόνᾳ φίδε νομεῖ, καὶ γάρ ἐτραδίτευσε τοῦτον ὁ πράτης, ἀλλ ὅν γέτεω καὶ οὐκ φίνει προστήκοντι, ἐτραδίτευσεν αὐτὸν, οὐδὲ τῷ ἐχοντι την κατ' αὐτοῦ ἐξ ἐμπτο. καὶ εἰκότως ἔμεινεν ἀκεραία ἡ ἐξ ἐμπτο τῷ πρόστης ἀληθείας δεσποτηγ. [Sch. n. III. 293.]

Τοῦ αὐτοῦ, Ἐξει γάρ ἵνδειτον κονδικτίκουν κατὰ τοῦ βόνα φίδε νομέως ὁ πράτης, καὶ ὥνδειτον αὐτῷ τραδίτευσε τὸν βικάριον, ὃν ἔχοντι τῷ πρόστης ἀληθείας τραδίτευσε δεσποτηγ. [Sch. n. III. 293. sq.]

εἰς τὸ λαβεῖν τὸν δούλον] Τί γάρ, ὅτι ἐνταῦθα δεῖ θεματίσαι, ὅτι οὐπό το παρεδόθη ὁ δούλος, ἀλλ ἔτι παρὰ τῷ δούλῳ ἦτι τὸ τίμημα τῷ ὄρδιναρίῳ; [Sch. o. III. 294.]

ἐπὶ τῷ τιμήματι] Τί γάρ, ὅτι οὐδὲ τὸ τίμημα ἦν λαβόντες ἔτι ὁ πράτης, ὁ μηδὲ αὐτὸν δοὺς τὸν δούλον, ἀλλα παρὰ τῷ δούλῳ ἦτι τὸ τίμημα τῷ ὄρδιναρίῳ; [Sch. p. III. 294.]

Στεφάνου. Καὶ ἀναγκάζῃ δοῦναι τὸ τοῦ βικαρίου τίμημα εἰς ὀλόκληρον, καὶ οὐ πρός το μέτρον τοῦ πεκούλιου τοῦ ὄρδιναρίου. τούτῳ γάρ ὁ Παῦλος ὑποκατίων ὡς ἐξ οἰκείας ἐπιφέρει γνώμην, καὶ τούτῳ οὐκ ἔξα διαιρέσεως. εἰ μὲν γάρ ενυχί τραδίτευσας τῷ ὄρδιναρίῳ τὸν βικάριον, καὶ προσεποφίσῃ δι' αὐτοῦ τῷ πρόστη τὴν ὄλιθειν δευτότητα, καλῶς ἀν πρὸς τὸ μέρος τοῦ πεκούλιου ἐγένετο ἡ καταδίκη. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ ἐτραδίτευσεν ἀριθμασίαν τὸν βικάριον, ἀλλ καὶ ὁ δεσπότης τὸν κυρίου βούλεται κατ' αὐτοῦ τὴν ἐξ ἐμπτο, ἵνα τραδίτευσεν αὐτῷ τὸν βικάριον^ν ὡς εἰ καὶ δούλου μενος τοιποτὸν τρόπον τινὰ τὸ συνάλλαγμα καὶ ϕατογμαθίτευσην, εἰκότως οὐ πρὸς τὸ πεκούλιον μετροῦ, ἀλλ εἰς ὀλόκληρον, ὀφελεῖ παρὰ τον πράτην ἐνύγεσθαι, μᾶλιστα ὅτε^{xx}) ἀναγκάζεται ὁ πράτης τραδίτευεν τὸ περιφανέν, εἰ μὴ τὸ τίμημα προτερον αὐτον καταβλήθῃ. ἔτειτε βιβ. κα. τιτ. α. κεφ. γρ. καὶ λα. θεμ. β. [Sch. p. III. 294.]

ἡ τις σβέννυνται] Σημείωσαι, ὅτι ἡ δὲ πεκούλιο τότε κινέται μη ὄντων νομίσματων παρὰ τῷ δούλῳ, ὅτε ἔστι πεκούλιον. [Sch. q. III. 294.]

οὐκ ἄλλως δέ] Τοῦτο φησιν, ὅτι ἡ μὲν δὲ πεκούλιο σβέννυται τῶν νομίσματων διπλωματίτων. οὐτω γάρ ἔχει φυσικῶς. ὁ δὲ πράτης διὸ τὸ φυσικὸν δίκαιον χρωμένος τῇ δόλῳ παραγαγῆ, ὡς βιβ. γα. τιτ. δ. κεφ. α. οὐκ ἄλλως ἐνοχός σοι κινέται τῇ ἐξ ἐμπτο ἐπὶ τῷ δούλῳ, εἰ μὴ τὸ πᾶν τίμημα καταβλῆται. [Sch. r. III. 294.]

ἐνέχεται δοι τῇ ἐπὶ τῇ πράσει ἀγωγή] Εἶχων τὸν δούλον παραστῶν ἐκατῷ ὡς μῆτρα παραδίδοντας πρὸς τὸν καλῆ πίστει νομέα, ὡς ὁ Στεφανος ἐξωθέν φησιν. [Sch. s. III. 294.]

εἰ μὴ τὸ πάντα τὸν μημα καταβλήται] Εἰπών ἀνωθέντων, ὡς μὴ τις εἴπη, ὅτι λοιπὸν ἀναγγύως ἀπατεῖται ὁ πράτης, ἐπίγνων· οὐκ ἄλλως ὁ πράτης ἐνέχεται, εἰ μὴ τὸ πᾶν κατεβλήθῃ τίμημα. [Sch. t. III. 294.]

ὅσο εἰλεύθερος] Στεφάνου. Ἱγα καὶ δεσπότηρ τῶν νομίσματων ποιηση τὸν περιστατικα, καὶ τοὺς ἀπὸ μόρας αὐτῷ παρασκη τόκους καὶ ἀπλῶς εἰπεν πάντα πρᾶξις, οὐα εἰ δ ἀν ἐλεύθερος ἢ ὑγρωστή ἐποιει. [Sch. u. III. 294. sq.]

Πγον ποιήσει τὸν πράτην τῶν νομίσματων δεσπότηρ, καὶ εἰν πολλάκις ὑπέρθηται τῇ καταβολῇ, δίδοται δὲ καὶ τοκους. τί γάρ, οὐ καὶ αὐτὸς ἀπατεῖ τὸν πράτην τὸ ἐπιγένημα τῆς δούλης; [Sch. u. III. 295.]

τὸ αὐτὸν λέγομεν] Στεφάνου. Θεόφιλος μὲν ὁ μακαρίτης οὐτα φησίν, ὅτι τὸ αὐτό κινεῖ, εἰ μὴ καὶ σοὶ τῇ ἀληθείᾳ δεσπότῃ ὁ πράτης παραδέδωκε τὸν βικάριον, ἀλλ ἐμοὶ τῷ βόνᾳ φίδε νομεῖ, καθὼ δηλονότι τεθεματίσται. καὶ ἐτέροις δε τισ τὸ παρόν ἐξηγησαμένοις δίγεστον καλῶς ἔχειν ἡ τοιαύτη παραδοσις ἔδοξεν. ανατέω παραγαγεῖ γάρ ὁ Παῦλος εἰπών,

dominum servi remanente, agit in rem adversus venditorem, et per eam nummos extantes vindicat.

Nota et hoc loco verbum vindicandi dici in actione in rem. Quaere et lib. 52. cap. 24. Habet, et si nolit nummos accipere, actionem ex emto.

7) habes — ex emto actionem] Stephani. Quaesitam tibi per servum ordinarium: quia nullum praeiudicium factum est actioni ex emto, quod vicarius bonae fidei possessor traditus sit. Licet enim vendorum tradiderit, alii tamen, quam ei, cui debuerat, tradidit, neque ei, qui adversus eum actionem ex emto habet. Et merito integra mansit actio ex emto penes verum dominum.

Eiusdem. Habet enim indebiti condictionem adversus bonae fidei possessorem vendorum, qui indebitum ipsi vicarium tradidit, quem debuerat vero domino tradere.

8) ut servum accipias] Quid enim, si hoc loco fingendum sit, nondum servum traditum, sed adhuc penes vendorum fuisse?

9) pretii nomine] Quid enim, si vendorum pretium nondum acceperat, qui nec servum tradiderat, sed pretium adhuc erat penes servum ordinarium?

Stephani. Et pretium vicarii solidum solvere cogeris, non quatenus est in peculio ordinarii. Id enim postea Paulus quasi ex sententia sua subiicit: idque non sine distinctione. Nam si vicarium servum tradidisset ordinario, et per eum vero domino quae sit esset, recte peculio tenus fieret condemnatio. Quoniam autem vicarium ordinario non tradidit, sed dominus cum eo agere vult ex emto, ut tradat ipsi vicarium: quasi iam emerit quodammodo et ratum habuerit, merito non peculio tenus, sed in solidum a venditore conveniri debet: maxime cum vendor rem venditam tradere cogatur, nisi pretium antea solutum sit. Quaere lib. 21. tit. 1. cap. 57. et 30. et 31. them. 2.

10) quae evanescit] Nota, actioni de peculio locum esse, nummis apud servum consumtis, si peculium sit.

11) non aliter autem] Hoc ait, quoniam actione de peculio nummis consumtis evanescit. Hoc enim naturaliter ei inest. Vendor autem propter naturalem aequitatem doli exceptione utens, ut lib. 51. tit. 4. cap. 1. non aliter servi nomine ex emto actione tibi tenebitur, nisi solidum pretium ei exsolveris.

12) tibi tenetur ex emto] Habent servum apud se, utpote eo bona fidei possessori nondum tradito, ut Stephanus extrinsecus ait.

13) quam si ei pretium solidum solveris] Quia supra dixit, actionem de peculio evanescere nummis consumtis, ne quis diceret, servum emtum pretio non soluto peti, subiecit: non aliter vendor tenetur, quam si ei pretium solidum solutum sit.

14) quae evanescit liber homo] Ut venditorem dominum nummorum facias, et usuras a die morae ei praestet. Quid enim, si emtor partum quoque ancillae a venditore petat?

15) idem dicemus] Stephani. Theophilus quidem beatae memoriae sic ait, idem esse, si non etiam tibi vero domino vendorum vicarium tradiderit, sed mihi bona fidei possessori, secundum scilicet id, quod hoc loco proponitur. Cuiusmodi traditio quibusdam aliis exponentibus hoc digestum recte se habere visa est.

w) Fabr. in marg. emendat προσπορισθεῖσαν. x) Fabr. in marg. emendat τῇ. xx) Addendum videtur οὐν: non cogatur.

οὐκ ἄλλως ὁ πρός τὴν ἀλήθευτην δεσπότης κατέχεται τῇ ἐξ ἔμπτο, καὶ ἀναγκαῖεται τραδιτεύειν αὐτῷ τὸν βικάριον, εἰ μὴ τέλειον λάβῃ τὸ τίμημα· ἵνα μήτις ἐκ τούτου γομῆσῃ, τότε χωρὶς ἔχειν τὸ εἰδημένον, ὅτε ὁ πρατης τὸν Πάμφιλον ἔχει παρατίθεντα, καὶ δίναται αὐτῷ τραδιτεύειν ἐναγόμενος τῇ ἐξ ἔμπτο· εἰκοτις ἐπήγαγε ταῦτον ἑστιν, εἰ καὶ τὰ βόνα φίδε νομεῖ τούτον ἐτραδιτεύεσσεν, ὡς τεθεματισται, καὶ ἐτοίμας ἔχει τὸν ἴνδεβιτον ἐκχωρῆσαι κονδικίτιον τῷ προς τῆς ἀληθείας δεσπότην· καὶ οὕτω γάρ οὐκ ἄλλος τῇ ἐξ ἔμπτο κατέχεται εἰς ἐκχωρῆσαι τὸν ἴνδεβιτον δηλούτη κονδικίτιον, εἰ μὴ λάβῃ τέλειον τὸ τίμημα. ὁ μέντος ἡμετέρος διδικταλος οὗτον τὸ παρόν ἐξηγήσατο διγενετον, εἶπον· Τὸν αὐτὸν ἑστιν, εἰ καὶ αὐτῷ τὰ βόνα φίδε νομεῖ ὁ πράτης ἀπελθῶν κατέβαλε τὸν πεκούλιαριον νοῦμον, οὐς ὁ ὄρδινας αὐτῷ δέδωκεν τέτοιο τῆς τοῦ βικάριον τιμῆς, τὸν γάρ στι, φησάν, περιτηχθές καὶ ακούσας παρὰ τυνος, ὅτι ὁ πρός της ἀληθείας τοῦ ὄρδινας δεσπότης μέλλει κατ' αὐτὸν τὴν ἐξ ἔμπτο προφασίαν τοῦ βικάριον κατεῖν, καὶ βοιλόμενος ἀπραγμόνως καὶ χωρὶς δικαιοτητού λαβεῖν μὲν παρὰ τὸν βόνα φίδε νομεῖς τοῦ βικάριον, παρασκεψεν δὲ τῷ πρός της ἀληθείας δεσπότη, ἀπελθῶν κατέβαλεν, ητοι ἀναδιδώκει τὰ νομιματα, ἢ ἔκβεβην ἀπὸ τοῦ ὄρδιναριον, μὴ ἐπιτακτείνος; οὐ καὶ ταῦτα τὰ ἀργύρια τῷ πρός της ἀληθείας διαφέρει δεσπότη, ἀλλ ἔπονταν αὐτὸν εἴναι τοῦ βονα φίδε νομεῖς; ταῦτην δὲ ὡς ἔχει τὴν ἐξηγήσιν εἶπεν, ἵνα πρώτον μὴν ἐνδεδομεν ταῦτοιογούντες· ἐν ἀρχῇ γάρ τον θέματος ὁ Παῦλος ἐθεύκτισε τῷ βόνα φίδε νομεῖ τραδιτεύεθεντα τὸν βικάριον, καὶ οὐδὲ πλέον ἐνισκομεθα λέγοντες, ἐάν επωμεν κάντινθα, ὅτι τὸ αὐτὸν ἑστιν, καὶ τῷ βόνα φίδε νομεῖ ὁ πράτης τὸν βικάριον ἐτραδιτεύεσσεν. τεθεματισται γάρ, ὡς εἶπον, ἐν ἀρχῇ τοῦ θέματος τῷ βόνα φίδε νομεῖ τραδιτεύθεις παρὰ τὸν πράτην. πεπιτα καὶ τῇ φίδε νομεῖς καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ θέματος ἀποβλέψας περὶ τῶν νοῦμον εἰτε σολισσεμι. περὶ γάρ τῶν νομιμον διαλέχομενος ὁ νομικὸς καὶ εἰτών, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἰούλιανον, ὅτι εἰ μὲν φαίνονται οἱ νοῦμοι, ἀποσβενταται αὐτὴν ἡ δὲ πεκούλιο· εἰνθὺς ἐπήγαγεν, ὅτι τὸ αὐτὸν ἑστιν, τοῦτον ἑστιν, διπερ εἰπομεν φαινομενοι καὶ ἐκδικουμένων τῶν νοῦμον, τοῦτο φαινεται καὶ εἰ τῷ βόνα φίδε νομεῖ τούτους ὁ πράτης κατέβαλε, καὶ οὐτω γάρ εἰς διλογήρον λήψεται τὸ τίμημα παρὰ τὸν ἀληθεῖος δεσπότου μετα τῶν ἀπὸ μόρια τοκων· ἐν ᾧ μέρτοι ἐτοίμως ἔχει τὰς ἀγωγὰς αὐτῷ ἐκχωρῆσαι, ὡς ἔχει κατὰ τὸν βόνα φίδε νομεῖς λέγω δὲ τὸν ἴνδεβιτον κονδικίτιον. [Sch. x. III. 295. sq.]

καὶ ἔτοιμός ἐστιν] Ἐγενθα γάρ οὐκ ἄλλως ἐκχωρήσει γάρ τὰς ἀγωγάς, εἰ μὴ καὶ τὸ πάν τίμημα λάβῃ, καὶ τὰ λοιπὰ πραχθῆ, σα καὶ εἰ ἐκενθεργος ἡγόρασεν, ἐπράχθη. [Sch. y. III. 296.]

Κατ' ἔμον γάρ πρώτως οὐ δύνασαι κατεῖν, διότι οὐπω ἐδόθησαν τὰ νομιματα πρὸς τὸν πράτηρ, ἵνα δύνῃ τὸν δοῦλον τὸν βικάριον ἀπαιτεῖν ὡς ἐκ τῶν σῶν νομιμάτων ἀγορασθέντα. [Sch. y. III. 296.]

Κυρίλλου. Οἰκεῖτην σου καλῇ πίστει παρὰ τὸν κλέπτον ἡγόρασεν· οὗτος ἐκ τοῦ σοι ὀντηκοντος πεκούλου ἡγόρασεν οἰκεῖτην παρὰ Τίτιον, ὃς παρεδόθη μοι ἀπαιτεῖς με αὐτὸν διὰ τὸν κονδικίτιον, εἰ δὲ τὶ ἔβλαψεν ἐξ ὧν διώρυσεν, ἔχω κατὰ σοῦ δὲ πεκούλιο. ἔχεις δὲ καὶ κατὰ Τίτιον ἐξ ἔμπτο. τὰ δὲ πεκούλια σα νομιματα εἰ φαινοται, ἀργεῖ δὲ πεκούλιο. μᾶλλον δὲ ὁ πράτης ἐναγόμενος παρασκεψεὶ ὅλον τὸ τίμημα, καὶ ἐμοὶ ἐτραδιτεύειν τοι οἰκεῖτην, καὶ ἐκχωρεῖ σοι, ὥστε κατ' ἐμοῦ κονδικίτιον. [Sch. y. III. 296.]

Ζήτει βιβ. γῆ. τιτ. ε. κεφ. γα. τὸ τέλος, καὶ βιβ. ιδ. κεφ. η. θεμ. δ. καὶ τὰς ἐκεὶ παραπομπάς. [Sch. y. III. 296.]

λβ'. Κελσ. Εἰναι αἰτήσης με καὶ Πέτρον δαρεῖσαι σοι, καὶ ἐπιτρέψω τῷ χρεωστῃ μον ἐπερωτηθῆναι σοι, καὶ σον Πέτρον²⁾ χρεωστην νομίζων αὐτὸν, ἐπερωτήσης, δάνειον μὲν οὐ συνέστη, ἐνέχῃ δέ μοι εἰς τὸ δοῦναι μοι, ἀπερ ἐκ τῶν ἐμῶν ἔλαβες.

Cum enim Paulus antea iam dixisset, non aliter verum dominum teneri ex emto, et compelli, tradere ipsi vicarium, quam si solidum pretium ei solutum sit, ne quis exinde existimaret, tunc locum habere, quod dictum est, cum vendor Pamphilum penes se habet, eumque ipsi tradere potest, si conveniatur actione ex emto: merito subdidit: Idem est, et si bonae fidei possessori eum tradidit, ut proponitur, et paratus sit, conditionem indebito vero domino praestare. Nam sic quoque non aliter ex emto tenetur ad praestandam scilicet conditionem indebiti, quam si solidum pretium acceperit. Praeceptor tamen noster ita hoc digestum interpretatus est: Idem est, licet vendor ipsi bonae fidei possessori nummos peculiares, quos ei ordinarius pretii vicarii nomine dedit, solverit. Quid enim, inquit, si vendor metuens, postquam ab aliquo audiit, verum servi ordinarii dominum velle ex emto servi vicarii nomine aduersus ipsum agere, volensque nullo negotio ac sine iudicio vicarium servum a bona fidei possessori accipere, eumque vero domino tradere, solvit seu restituit nummos, quos ab ordinario acceperat, ignorans, eos quoque nummos ad verum dominum pertinere, sed bonae fidei possessoris esse existimans? Hanc autem interpretationem adhibuit, ut videtur, primum ne videamus idem saepius dicere: nam in principio thematis Paulus proposuit, vicarium bonae fidei possessori tradidit fuisse: neque aliud quidquam videbimus dicere, si dixerimus, quod idem est, venditorem bonae fidei possessori vicarium tradidisse. Positum est enim, ut dixi, in principio thematis, bonae fidei possessori a venditore traditum. Deinde et naturam et consequentiam thematis spectans de nummis dixit, solvissem. Nam cum Iureconsultus de nummis ageret, dixissetque quasi ex Iuliano, si quidem nummi extent, dominum eos vindicare, sed actione ex vendito de peculio ei teneri, per quam secundum Paulum vicarii pretium reddere compellitur, et usuras, ut par est, a die morae: si vero nummi consumti sint, actio de peculio extinguitur: continuo subdit, idem est, hoc est, quod diximus de vindicatione nummorum extantium, id etiam dicimus, si vendor eos bona fidei possessori solverit. Nam sic quoque a vero domino pretium solidum cum usuris a die morae consequetur: si tamen paratus sit, actiones ei cedere, quas habet aduersus bona fidei possessorum: conditionem indebiti scilicet.

16) et paratus sit] Hoc enim casu non aliter actiones praestabit, quam si pretium solidum acceperit, et reliqua praestita fuerint, quae, si liber homo emitset, praestarentur.

Nam aduersus me primum agere non potest, quia nondum nummi venditori soluti sunt, ut possis servum vicarium petere, quasi nummis tuis comparatum.

Cyrilli. Servum tuum bona fide a fure emi: ille ex peculio ad te pertinente servum emit a Titio, qui mihi traditus est. Eum a me conditione petes. Si quid vero mihi absit ex his, quae gessit, habeo aduersus te de peculio actionem. Habes autem et aduersus Titium ex emto actionem. Quodsi nummi peculiares extent, cessat actio de peculio. Imo vero vendor conventus solidum pretium retinet, licet servum mihi tradiderit, et conditionem, quam aduersus me habet, tibi cedit.

Quaere lib. 18. tit. 5. cap. 51. in fine, et lib. 14. cap. 8. them. 4. et ibi transmissiones.

XXXII. Celsus. Si me et Petrum mutuam pecuniam rogaveris¹⁾, et ego meum debitorem tibi promittere iusserim, tuque Petri debitorem eum esse existimans²⁾ stipulatus sis, mutuum quidem contractum non est³⁾, teneris tamen mihi⁴⁾ reddere, quod ex re mea accepisti.

y) Fabr. ἐκχωρεῖσι. yy) Fabr. in marg. emendat διώκησεν. z) Sic legendum. Fabr. Πέτρον.

έάν αἰτήσῃς με καὶ Πέτρον] Κυρίλλου. *Εἰ αἰτηθεῖς παρὰ σοῦ δανεῖσαι κελεύσω δεβίτορά μου ἐπερωτηθῆται σοι, καὶ ἐπερωτησῆς ἄλλου νομίζων αὐτὸν εἶναι δεβίτορα, ἔχω κονδικτίκιον.* [Sch. z. III. 296. sq.]

Στεφάνου. Μή θεωρήσῃς ὅμα καὶ κατὰ ταῦτα αἰτηθέντας σοι δανεῖσαι κοινῶς, ἀλλ᾽ ἔκαστον αὐτῶν ἴδει αἰτηθῆναι δανεῖσαι καὶ ὑποσχομένον· εἴτα τόν χρεωτηγόν τινός αὐτῶν προειθόντα καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ οἰκείου δεβίτορος^{a)} τῷ βουληθέντι δανεῖσασθαι καὶ ὀσαφῶς εἰπόντα τυχὸν οὐτῶν^{b)} ὁ φίλος σου, ὃ διελέχθης περὶ δανείου, ἐπέτρεψέ μοι, ἵνα ἐπερωτήσω^{c)} σοι. [Sch. z. III. 297.]

καὶ σὺ Πέτρον χρεώστην νομίζων] Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο ἔστι τὸ μὴ συγχωρόσαν συστῆναι τὸ δάνειον^{d)} εἰ γάρ ἐνόμισεν, ὡς καὶ τὸ ἀληθές είχεν, ἐμού εἶναι δεβίτορα τοῦ διαιλεχθέντος αὐτῶν, συνιστάσαι δανείον· δηλαδὴ τῶν νομιμάτων αὐτῷ πρότερον ἀπαιθμηθέντων, ὡς Οὐλπιανός ἔν τῷ ιε. διγ. τούτον τοῦ τίτλου φθάσας ἐδίδαξεν. [Sch. a. III. 297.]

δάνειον μὲν οὐ συνέστη] Ἐπειδὴ μὴ φαίνεται ὅσον ἐκ διαθέσεως πρὸς ἐμὲ συναλλάξας^{e)} ἐπὶ γὰρ τοῦ δανείου καὶ τῶν ὅμοιῶν δεῖ συντρέχονταν εἶναι εἰς τὸ αὐτὸ τίρ^{f)} συναλλασσόντων διάθεσιν, ὡς κεφ. ιη. [Sch. b. III. 297.]

Τοῦ Ἀνωτέρου. *Η πλάνη ἐγκαύθη ἐνεπάθεσεν τὸ δάνειον,* ἐπεὶ χώραν ἐδύνατο αχεῖν, ὡς διγ. i.e. [Sch. b. III. 297.]

ἐν ἔχη δέ μοι] Τῷ ἀπὸ καλοῦ καὶ δικαίου κονδικτίῳ, καὶ μὴ ἐδαπάνησας τὰ νομίσματα, ἀλλ᾽ ἐπὶ ἔχης, καὶ ὅσα κανταύθα τὸν ἀπὸ καλοῦ καὶ δικαίου κονδικτίον. ἀνάγνωθι καὶ τὴν οἵαν παραγραφὴν τὴν ἐν τῷ κγ. κεφαλαίῳ. [Sch. c. III. 297.]

L. 33. λγ'. bb) *Μοδεστίν.* Οἱ ἀρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν^{c)} D. XII. 1. καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς κεκάλυνται^{d)} πραγματεύεσθαι η δανείζειν η τοκίζειν^{e)}.

οἱ ἀρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν] Κυρίλλου. *Ἄρχων μὴ ἐμπορεύεσθω, η ἐπὶ τόποις δανειζέτω, μῆτε οἱ περὶ αὐτῶν. οἱ δὲ ταξεῖται οὐ κεκάλυνται τούτο ποιεῖν, οὔτε οὐ ἄρχων δανείζεσθαι.* [Sch. d. III. 297.]

Τοῦ Ἀνωτέρου. *Περὶ ὀρχόντων δανειζόντων καὶ δανειζόμενων καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀνάγνωθι βιβ. α'. τοῦ καθίκος τιτ. γγ'. καὶ βιβ. δ'. τιτ. β'. διατ. γ'. ξῆτει βιβ. σ'. τιτ. β'. κεφ. β'. καὶ τιτ. γ'. κεφ. ι. καὶ ὑστερον, καὶ τιτ. α'. κεφ. με'. ητοι βιβ. ιη'. διγ. διγ. μη'. ξῆτει καὶ βιβ. ιθ'. τιτ. ι. κεφ. τελευτ. ητοι βιβ. δ'. τοῦ καθίκος τιτ. μδ'. διατ. τελευτ. καὶ βιβ. ξ'. τιτ. μγ'. κεφ. η'. καὶ βιβ. ιε'. τιτ. ζ'. κεφ. ζ'. ξῆτει καὶ βιβ. ι'. τιτ. β'. κεφ. παρατελευτ. καὶ βιβ. ιγ'. τιτ. α'. κεφ. θ'. καὶ ιγ'. καὶ τοῦ παρόντος τίτλου κεφ. με'. καὶ τὴν ἐκεῖ β'. παραγραφὴν, καὶ κεφ. ηη', καὶ βιβ. ιη'. καὶ κεφ. ιδ'. θέματι τελευτῶν, καὶ βιβ. ι'. τιτ. β'. κεφ. προτελευτ. καὶ τελευτ. [Sch. d. III. 297.]*

καὶ οἱ περὶ αὐτούς] Οἱ περὶ αὐτούς οὐ εἶναι οἱ τὰ ὀφρίκια πράττοντες ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἱ μὲν γάρ εἶναι ἀρχοντες, οἱ δὲ τὰ ὀφρίκια πράττοντες εἶναι ὑπὸ τοὺς ἀρχοντας. πάντας οὖν καλύει πραγματεύεσθαι. [Sch. e. III. 298.]

L. 34. λδ'. f) *Παῦλος.* Οἱ δὲ ταξεῖται καὶ δανείζονται^{g)}, D. sed. καὶ οἱ ἀρχων ἐν τόκω^{h)} δανείζεται.

οἱ δὲ ταξεῖταιⁱ⁾] Οὔτε καὶ ἐάν τούτον τοῦ λογισμοῦ δύναται καὶ οἱ ἀρχων, ἔάν πολλῆς ἐστιν, η ἄλλως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τὸ δομικίον ἔχων, δανείζεται. *Ἐρωτήσεις.* Καὶ πῶς; δύναται γάρ οὗτος πολλῆς ἔχειν; Στεφάνου. Καὶ πάντας κελεύσεως μεντοι βασιλικῆς προγονουμένης, ὡς ἀνήγειται βιβ. α'. τοῦ καθίκος ὑπὸ τὸν μα. τοῦ βιβ. τιτ. ἐν ηη' α'. καὶ μόνη τοῦ τίτλου διατάξει. [Sch. f. III. 298.]

καὶ δανείζονται^{j)}] Ἐπὶ τοῦ δανείου ὡς ἀναγκαῖον ὕντος κατὰ πολὺ, ἐφ' οὐ καὶ πολλὰ παρὰ τὴν ἀκριβειαν

1) si me et Petrum — rogaveris] Cyrilli. Si rogatus a te, mutuam tibi pecuniam dare, meum debitorem tibi promittere iusserim, tuque stipulatus sis, cum putares eum alterius debitorem esse, condicione habeo.

Stephani. Ne fingas simul et eodem tempore mutuam pecuniam communiter rogatos, sed utrumque eorum separatis rogatum mutuam pecuniam dare, et promisse: deinde debitorem alterius eorum iussu creditoris sui ad eum, qui mutuam pecuniam accipere voluit, venisse, eiique obscure sic forte dixisse: amicus tuus, quocum locutus es de mutuo, iussit me tibi promittere.

2) tuque Petri debitorem — existimans] Eiusdem. Hoc est, quod mutuum contrahi non patitur: nam si putaverit, ut et revera erat, debitorem meum esse eum, quocum locutus est, mutuum contrahitur: eius pecuniae scilicet, quae prius ei numerata fuerat, ut ante docuit Ulpianus dig. 15. huius tituli.

3) mutuum quidem contractum non est] Quia non videtur voluntatem habuisse mecum contractendi: nam in mutuo et similibus concurrere in idem debet voluntas contrahentium, ut cap. 18.

Innominati. Error hoc loco mutuum impedit: alioquin locum habere posset, ut dig. 15.

4) teneris tamen mihi] Condicione ex bono et aequo, licet nummos non consumseris, sed adhuc eos habeas. Et hoc loco etiam observa condicione ex bono et aequo. Lege et novam adnotationem ad cap. 23.

XXXIII. Modestin. Praesides provinciarum¹⁾, quive circa eos sunt²⁾, prohibentur negotiari, mutuam pecuniam dare, foenusve exercere.

1) Praesides provinciarum] Cyrilli. Praeses provinciae ne negotietur, foenusve exerceat, neque hi, qui circa eum sunt. Officiales tamen id facere non prohibentur, nec Praeses mutuam pecuniam sumere.

Innominati. De Praesibibus, qui mutuam pecuniam dant et accipiunt, deque his, qui circa eos sunt, lege lib. 1. Codicis, tit. 53. et lib. 4. tit. 2. const. 3. Quaere lib. 6. tit. 2. cap. 2. et tit. 3. cap. 30. et posterius, et tit. 1. cap. 46. seu lib. 18. Dig. dig. 48. Quaere et lib. 19. tit. 10. cap. ult. seu lib. 4. Codicis, tit. 44. const. ult. et lib. 60. tit. 43. cap. 8. et lib. 16. tit. 6. cap. 7. Quaere et lib. 10. tit. 2. cap. penult. et lib. 57. tit. 1. cap. 9. et 13. et huius tituli cap. 45. et secundam ibi adnotationem, et cap. 58. et lib. 56. tit. 2. cap. 46. et lib. 19. tit. 1. cap. 50. et 62. et cap. 34. them. ult. et lib. 10. tit. 2. cap. penult. et ult.

2) quive circa eos sunt] Qui circa eos sunt, id est, officiales Praesidis in provinciis: omnes igitur tam Praesides, quam officiales, qui eis subsunt, negotiari prohibentur.

XXXIV. Paul. Officiales autem¹⁾ et mutuam pecuniam dant²⁾, et Praeses pecuniam sub usuris mutuam sumit³⁾.

1) Officiales autem] Itaque hac ratione poterit et Praeses, si ex ea provincia originem dicit, vel in ea domicilium habet, mutuam pecuniam dare. Interrogatio. Et quomodo? Civi enim num omnino licet regere provinciam? Stephani. Maxime: iussu tamen Principis praecedente, ut ostenditur lib. 1. Codicis, tit. 41. const. unica.

2) et mutuam pecuniam dant] In mutuo tanquam plerumque necessario, in quo et multa contra

a) Fabr. in marg. emendat κρεβίτορος. aa) Lege ἐπερωτηθῶ. bb) Adde τῶν. bb) L. 33. totidem verbis extat in Syn. p. 45. et apud Attal. tit. XIX. §. 4. Paululum differt Harm. III. 5. §. 2. c) Harm. ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἷς ἀρχοντος. d) Harm. καλύνονται. e) Harm. διατ. καὶ τοκ. καὶ πραγματ. f) L. 34. legitur in Syn. p. 45. et apud Attal. tit. XIX. §. 4. Aliis verbis legitur apud Harm. III. 5. §. 2. g) Syn. et Attal. addunt καὶ τοκίζονται. h) Syn. Attal. ἐπιτόκως.

εἰς ἐργάζοντας, παρεχόντος τοῖς ταξιδίοις δανείζεν. ἐπὶ γὰρ ὅλων συναλλαγμάτων οὐδὲ τοῖς ταξιδίοις δίδοται ἀδεια τουταῖς ποιεῖν, ὡς βιβ. ἵ. τιτ. β'. κεφ. λδ'. πρόσεχε τῷ παραπομένῳ τοῦ τιτ. . . . τοῦ ἵ. βιβ. λέγοντες, ὅτι σὸν κωλύονται οἱ ταξιδίοις ἀπὸ τῶν ἐπαρχιών ἀγοράζειν, καὶ πρόσοσκες, μὴ τούτο ὑπὲκείνον ἄνηγδηθ. [Sch. g. III. 298.]

ἐάν τόκων δανείζεται] Εἴ γάρ ἀπόσκος, φαίνεται κατὰ πρόληψιν, ὃν ἔξουσιαστικῶν ταῦτα ἐποίει, καὶ λοιπὸν ἀνατρέπεται τὸ συναλλαγμα, καὶ ἀπατεῖται πᾶν διάφορον· οὐ μὴ τόκοι τόκοι γάρ ἀνεπεργάτητοι οὐδὲ ἀπατοῦνται. [Sch. h. III. 298.]

λε'. Μοδεστ. Ὁ τοῦ γραμματείου κίνδυνος πρὸς ἑκείνον ἀνήκει, οὗτον ὁρθυμίᾳ χεῖρον ἐγένετο.

ὅτι οὐ γραμματείου κίνδυνος] Στεφάνον. Θεόφιλος μὲν ὁ μακαρίτης οὗτος ἐθεμάτισεν, ἀπάλοιφάς δεξάμενον τὸ γραμματεῖον ἢ ἄλλως γενόμενον ὄμφιβολον. Δυνατὸν δὲ καὶ ὄλλως ἐπεῖν. οἷον ὅτι παρεδέημη τὸ γραμματεῖον Τίτιον. εἴτα βουλήθεις κατὰ τοῦ ἐμού κανῆσαι δεβίτοσα, ἀλλήλα Τίτιον καὶ τὸν γραμματεῖον, καὶ ἐργαζόμενος καὶ ἐπακούγησος τοῦτο μοι παρασχεῖν. καὶ ἐγενέθεν συνέβη τὸν κρεώστην ἐλευθερωθῆναι. Τέσσαρας γάρ, ὃτι τεμποραλίᾳ ἢν ἀγωγή, καὶ μὴ ἔχων τὸ γραμματεῖον οὐν ἔμηνσα. ή καὶ ἀποδον γενεθῆσαι μετὰ ταῦτα, ἡ καὶ κανῆσαι μὲν ἐμέ, ἀπόλυθῆσαι δὲ τὴν δεβίτορα, μὴ δυνηθέντος μοι δεῖξαι τὸ κρέος, καὶ οὕτως γάρ ὁ κίνδυνος τὸν Τίτιον ὄφει. καὶ μὴ μοι εἰπῆς· καὶ πῶς οἶστε τε ἐστὶ τὸν δεποστάριον ἐκ ὁρθυμίας κατέχεσθαι; οὔτε γάρ περι αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ παραθέντοςⁱ⁾ αὐτῷ γραμματείου θεματιών αὐτὸν ἐνταῦθα τὴν κοιλάπαν πληρικήσαντα, ἀλλ᾽ ἐνοχληθέντα καὶ ὁρθυμήσαντα, καὶ βλαγνάντα με περὶ τὴν τοῦ κρεών ἀπατήσον. ὄλλως τε ὁ δεποστάριος, ἐναὶ μὴ περὶ τὸ δεπόσιον ἐνδείχεται σπουδήν, δοποίαν ἐπὶ τοῖς οὐεῖσις τίθεται πράγμασι, δόλον ὄμματάνειν δοκεῖ, ὡς ὁ Κέλσος ἐν τῷ ἴ. βιβ. τιτ. δεπόσιτι, διγ. λβ. φησίν, ἣτοι βιβ. ἴγ. τιτ. β'. κεφ. λβ'. καλλιον δὲ αὐτὸν θεματιώνα ἐπὶ ἐπιτρόπουν καὶ κονιφατόρος, ἡ ἀνδρὸς δεξαμένου γραμματείου εἰς πρόσκα, καὶ δυνηθέντων μὲν ἀπατῆσαι τὸ κατὰ σύχας εὐπόσον ὄντων τῶν δεβίτορων, ἡ καὶ ἐνεχομένωνⁱⁱ⁾ ἐπὶ, ὁρθυμήσαντα δέ. δυνατὸν δὲ αὐτὸν θεματιώνα καὶ ἐπὶ τῶν διοικούσιων τὰ τῆς πόλεως πράγματα· ὁ γάρ κονιφάτω τῆς πόλεως, ἣτοι διοικῶν τὰ πράγματα ταῦτης, ὃν καὶ πατέρα φαμέν, τῶν γραμματείων ἐκείνων ὑπέκει τὸν κίνδυνον, ὃν κατὰ τὸν κρόνον τῆς αὐτὸν διοικήσεως ἀπόρος γέγονεν, οὐ μήδα μῆτρα ἀντιλαμβανομένην αὐτούν τῆς διοικήσεως ἀπόρα ἦν. οὕτως ὁ Παπίδιος ἐν τῷ ὑ. τῷ διγ. βιβ. τιτ. γ'. διγ. τελεντ. φησίν, ἣτοι βιβ. ὥ. τιτ. γ'. κεφ. τελ. Ἕρωτης. Γραμματεῖον δὲ εἰς πρόσκα δοθέντος καὶ γενομένης ἐκχωρίσεως, πῶς δύναται κατὰ τοῦ δεβίτορος ἀγωγὴν ὁ ἀνήρ; Στεφάνον. Λύγαται τὰς ἀγωγὰς, οἵτινας κατεῖν κατὰ μίμησον τοῦ ἀγωγῆς ἡγορασκότος, ὡς ἀνήκεται βιβ. δ. τοῦ κωδ. ὑπὸ τὸν β'. τοῦ βιβ. τιτ. ἐν τῇ δ. τοῦ τιτ. διατάξει. [Sch. i. III. 298. sq.]

λε'.^{k)} Ἀπατείσθω τοὺς οἰκείους λόγους προφέρειν ὁ δανειστὴς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἀπόδειξιν.

ἀπατείσθω — ὁ δανειστὴς^{j)}] Ζήτει βιβ. ζ. τιτ. ιη'. κεφ. ιη'. ὃς ἐστι βιβ. β'.^{l)} τοῦ κωδ. τιτ. β'. διατ. ε. ἡ φησίγνη. Πολλάκις ἐνηγρεῖ τις κατὰ τινος ὡς κρεωποτεμένου παρὰ αὐτοῦ, καὶ προσέρχεται αὐτὸν γραμματεῖον· ὁ δὲ ἐναγόμενος ἔλεγε, παλαιοὶ καταβεβληκέναι τὸ κρέος· καὶ ἀπατούμενος δεῖξαι, ὅτι κατεβαλεῖν, ἔλεγεν ἡ μητέρη τοῦ πρότερον· ἡ ἀπολωλεκέναι τὴν δοθέσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ δανειστοῦ ἀκυρωσίαν· ἔζητε δὲ προενεχθῆναι τὰ βρέθρα τοῦ δανειστοῦ λέγων, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐγγέρχεται, ὅτι ἀπέλαβε παρὸς ἐμοῦ τὸ κρέος ὁ δανειστὴς. ἀναγενούντος δὲ ἑκείνου καὶ ἵως λέγοντος, ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει ἐξ ἀλλοτρίων δικαιωμάτων ἀγωνίζεσθαι, μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο τοῦ κρεωποτοῦ τὴν αἴτησον^{m)}.

iusris rationem recepta sunt, permisit Officialibus, mutuam pecuniam dare. Alios enim contractus neque Officialibus inire licet, ut lib. 10. tit. 2. cap. 34. Animum adverte ad cap. penult. tit. lib. 10. quo dicitur, non prohiberi Officiales a provincialibus emere, et vide, ne hoc caput ab illo sublatum sit.

3) sub usuris mutuam sumit] Si enim sine usuris pecuniam acceperit, ex praesumtione vi potestatis videtur accepisse, ac per hoc contractus rescindetur, et sors petetur: nec vero usurae: usurae enim in stipulationem non deductae non petuntur.

XXXV. Modest. Periculum chirographi¹⁾ ad L. 35. eum pertinet, cuius negligentia deterius factum est. D. XII. 1.

1) periculum chirographi] Stephanus. Theophilus quidem beatae memoriae speciem posuit in chirographo, in quo liturea factae sint, vel quod alio modo dubium factum sit. Potest autem et aliter dici. Puta, deposueram chirographum apud Titum. Deinde cum adversus meum debitorem agere vellem, conveni iudicio Titum chirographi causa, et segniter ac fraudulenter se gessit in eo mihi reddendo. Et interim liberatus est debitor. Pone enim temporalem actionem fuisse: cum autem chirographum non haberem, me non egisse. Aut etiam pone debitorem postea facultatibus lapsum, vel egisse quidem me, debitorem autem absolutum, quod debitum probare non potuerim. Nam et sic periculum Titum respicit. Nec mihi dixeris: Quomodo fieri potest, ut depositarius ex negligentia teneatur? Neque enim pono, culpam eum admisisse circa corpus ipsum chirographi apud eum depositi, sed conventum segnius se gessisse, et laesisse me, quod debitum exigere non potuerim. Ceterum si depositarius in deposito eam diligentiam non adhibuerit, quam rebus suis adhibere solet, dolum admittere videtur, ut ait Celsus lib. 16. tit. depositi, dig. 32. seu lib. 13. tit. 2. cap. 32. Melius tamen est, speciem ponere in tutorē et curatore, vel marito, cui nomen in dotem datum fuerat, qui cum adhuc integræ essent facultates debitorum, potuerunt id exigere, vel petierunt quidem, sed negligentius. Potest et exemplum ponи in his, qui res ad civitatem pertinentes administrant: nam curator civitatis, seu qui res eius administrat, quem nunc patrem appellamus, periculum nominum sustinet, quae tempore administrationis eius deteriora facta sunt, non etiam eorum, quae antequam administrationem susciperet, non idonea erant. Sic ait Papirius lib. 50. Dig. tit. 8. dig. ult. seu lib. 54. tit. 3. cap. ult. Interrogatio. Cum nomen in dotem datum est, neque actiones cessae sunt, quomodo potest maritus adversus debitorem agere? Stephanus. Potest utiles actiones intendere ad exemplum eius, qui actionem emit, ut ostenditur lib. 4. Cod. tit. 2. const. 4.

XXXVI. Creditor cogatur¹⁾ rationes suas proferre ad veritatem probandam. L. 5. C. II. 1.

1) creditor cogatur] Quaere lib. 7. tit. 18. cap. 18. seu lib. 2. Cod. tit. 2. const. 5. qua dicitur: Saepe accidit, ut quis cum aliquo quasi cum debitor suo experiat, et proferat cautionem eius: reus vero dicat, se iam olim debitum solvisse: cum autem probatio solutionis ab eo exigatur, dicat, se vel nullam apocham accepisse, vel apocham a creditore datam amisisse: desideret autem rationes creditoris sibi exhiberi, dicens, in eis prescriptum esse, creditorem ab eo debitum accepisse. Cum igitur creditor id recusaret, et diceret, neminem ex alienis instrumentis iudicio contendere, Imperator re cognita, debitoris desiderium ad-

ⁱ⁾ Lege παρατεθέντος. ⁱⁱ⁾ Fabr. ἐνοχομένων. ^{k)} L. 5. C. II. 1. legitur in Syn. p. 97. et apud Attal. tit. XIX. §. 5. Extat et Basil. Lib. VII. tit. 18. cap. 18. ubi plura exhibentur. Cum his, quae ibi leguntur, consentit Schol. k. ad Basil. XXIII. 1. cap. 36. Fabr. T. III. p. 299. quod statim huic loco subiicitur. ^{l)} Fabr. α'. ^{m)} Nota, in versione Fabrotum hoc loco textum L. 5. C. II. 1. inserere, qui in textu graeco non extat. Versio eius haec est: et ita rescripsit: Non est novum, eum, a quo petitur pecunia, desiderare rationes creditoris sibi exhiberi, ut fides constare possit.

σημείωσαι οὖν, ὅτι καλῶς οἱ ἐναγόμενοι καὶ ἀκολούθως ἐπιζητοῦσι προσενεχθῆναι τοὺς λόγους τῶν ἐναγόντων αὐτοῖς πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν. καὶ ἦν μὲν καὶ πρὸ τούτου τοῦ χρειώδης καὶ ὑπαγκαί τοῖς ἐναγομένοις ἡ προσεκείμην τομοθεσία· πολλῷ δέ μάλιστα τὸν ὄφελεις αὐτῆς ἀσφαλῶς μεμηῆρθαι, ἐπειδὴ μαθεῖν ἔχεις ἐν τῷ δ. βιβ. τοῦ καθίκου τις ι. διατ. ιη. ἦτοι βιβ. καί. τις. α'. κεφ. μα'. ὅτι οὐδεὶς ἐγγράφως χρεωτῶν καὶ λέγων ἀγράφως καταβεβλητέναι τὸ χρέος, δύναται μάρτυρας προφέρειν τῆς ἀγράφων ταῦτης καταβολῆς, εἰ μὴ πέντε ωσιν. εὖν οὖν αὐτὸς ἀγράφως κατεβαλεῖν, οὐδὲ δέ, ὅτι διανειστῆς ἐσημειώσατο ἐν τοῖς βρεβίοις αὐτοῦ, νέος ὑπεδεξατο τοῦτο τὸ χρέος, δύναται εἰ της παρουσίας διατάξεων λέγειν αὐτῷ, ὅτι εἴ καὶ μάρτυραν οὐδίγαμαι χρήσασθαι, προσενεγκαὶ σου τὸ διφθέρων, καὶ ἔκπιστος οὐντάται, ὅτι τὸ χρέος ἀπέλυτες. οὐδὲ γάρ τὸ ἀπαγορεύσαν μάρτυρις χρήσασθαι τὴν διατάξιν ἐκείνην τῆς ἀγράφων καταβολῆς ἀναιρεῖ τῷ ἐναγομένῳ καὶ τῷ ἐτατῆς¹⁾ διατάξεως ὀφελεῖν. δύναται δέ καὶ πρὸς ἑτερούς θεματισμὸν ἢ διατάξις αὐτῇ καλῶς συμβάλλεσθαι τοῖς ἐναγομένοις. πολλακις γάρ ὁ ἐναγόντων, ἐφ' ὃν ἔξεστιν αὐτῶν, ὅρκον ἐπιφέρει τῷ ἐναγομένῳ καὶ δύναται παραπομένος ὁ ἐναγόμενος τὸν ὄρκον λέγειν· τις χρειατοῦν ἔχει ἐπομόσασθαι; φέρε τὰ βρεβία σου, καὶ ἐκεῖθεν δεινανταῖ, ὅτι κατέβαλον σοι τὸ χρέος. γενικὸς γάρ ἐστιν ὁ τῆς διατάξεως κανών. [Sch. k. III. 299. sq.]

Λέγοντος δηλονότι τοῦ χρεώστουν καταβαλεῖν τὸ χρέος καὶ δέξαι τούτο διοχναζομένου ἐκ τῶν βρεβίων τοῦ ἐναγοντος. [Sch. k. III. 300.]

Ζήτει βιβ. ζ. τιτ. ιη. κεφ. ιδ'. καὶ βιβ. κα'. τιτ. α'. κεφ. ι. καὶ μα'. ὁ ἐνάγοντος δύναται ἀπατεῖν τὸν ἐναγόμενον προσομούζειν τὰ ἐντοῦ δικαιώματα, ἵνα ἐκεῖθεν συστήσῃ τὴν οὐκέτιαν ἐναγωγήν· ὁ δέ ἐναγόμενος δύναται. [Sch. k. III. 300.]

L. 6. Λζ.^{ην}) Κάν προφάσει τῶν δημοσίων ἐνάγηται τις, οἱ δημόσιοι προφερέσθωσαν^{ο)} λόγοι.

καὶ προφάσει τῶν δημοσίων] Θαλελαίου. Βιβ. ζ. τῶν Βασιλικῶν τιτ. ιη. κεφ. ιδ'. ἦτοι διατ. ζ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. τοῦ καθ. τῆς πρὸ τούτης διατάξεως δοκούσης περὶ ίδιωτικῶν διαιτῶν διαιλέγεσθαι καὶ νομοθετησόντος προφέρεσθαι τοὺς λόγους, ἵνακα τούτο ἐπιτίχτουν οἱ ἐναγόμενοι, συνέβαινε πολλακις πολιτικὸν ἡ δημοσίου χρέους ἀπατεῖσθαι τινα καὶ ἐπιζητεῖν προσενεχθῆναι τοὺς τῆς πόλεως λόγους ἢ τοὺς τοῦ δημοσίου λέγους, καὶ ἐκείνοτο μὲν τῇ προκαθούσῃ διαιτᾷει δὲ τοῦτο ἐπιτίχτων ἐναγόμενος. ἀπτέλεγον δέ οἱ τὸ δημόσια ἢ τὸ πολιτικαὶ μεθδεύοντες, φάσκοντες ἐπὶ μόνων ίδιωτικῶν λόγων κώδων εἶναι τῇ προσλαβόντῃ διαιτάσσει. εἰκότως οὖν καὶ κατὰ ταξιν ἡ παρούσα διαιτάξις νομοθετεῖ, δικαιάμεν εἶναι τὴν αἴτησην καὶ τοῦ πολιτουμένου τὸ δημόσια, ἵνα τῶν λόγων τῶν δημοσίων παραγομένων ἀποδεικθῆ, πόσον ὀνόματι τούτου τοῦ ἐναγόμενον καταβεβληται. ἐν τοῖς δύο οὖν τούτων διαιτάξεων τοῖτο συνάγεται, ὅτι καὶ ίδιωτης, καὶ πόλις, καὶ ὁ δημόσιος λόγος ἐνήργη τινί, δύναται ὁ ἐναγόμενος καλῶς ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ ίδιωτον διαιτοῦστον τοὺς λόγους προσενεχθῆναι, καὶ τοὺς πολιτικοὶ ἡ δημοσίου λόγους, ἵνα ἐπ τούτων ἀποδειχθῇ, πόσον καταβεβληται. ζήτει διατάξιν τοῦ αὐτοῦ βιβ. καὶ τιτ. ιη. κεφ. δέ κα. τοῦ ζ. βιβ. τῶν Βασιλικῶν. [Sch. l. III. 300. sq.]

Τοῦ αὐτοῦ. Σημείωσαι τὸ ίδικότερον, ὅτι ἥρικα περὶ καταβολῆς χρέους λόγος ζήτεται, δύναται καλῶς ὁ ἐναγόμενος λέγειν, ὅτι προσενεχθῆται τοῦ διαιτοῦ μον τὰ βρεβία, καὶ ἐκεῖθεν συνισταμένα τὴν καταβολῆν. πρὸς τι δέ τούτο ἐσημειώσασθαι; μάνθανε. ἔγνωμεν ἐκ τῶν εἰρημένων τῷ γ'. τιτ. τοῦ ιβ'. βιβ. τῶν διγ. ἦτοι βιβ. ιβ'. τιτ. α'. κεφ. ξγ'. καὶ ἐν τῇ α'. διατ. τοῦ ιθ'. τιτ. τοῦ δ'. βιβ. τοῦ καθίκου, ἦτοι λέγων καταβεβλητέναι χρέος αὐτοῦ ἀπατεῖται τῆς καταβολῆς τὴν ἀπόδεξιν. ξένον οὖν ἔστιν, ὅτι καὶ ἐν οἷς βραχεῖται τῇ ἀπόδεξει ὁ ἐναγόμενος, δύναται ἔξατεῖν, ὥστε προσενεχθῆναι τοὺς τοῦ ἐναγοντος λόγους. πρόσεχε δὲ καὶ τῷ δούλῳ νόμῳ. δηλοῦ γάρ, εἰτε αὐτὸς δι' ἐαντοῦ λέγει τις καταβεβλητέναι τὸ χρέος, εἴτε ἔτερον ὑπέρ ἐαντοῦ λέγει πεποιηθένται τὴν κατα-

misit. Nota igitur, reos recte et convenienter desiderare, ut actores rationes suas proferant ad veritatem probandam. Et erat quidem etiam antea utilis et necessaria reis constitutio proposita: multo autem magis eius nunc meminisse debes, quia sciendum est ex lib. 4. Cod. tit. 20. const. 18. seu lib. 21. tit. 1. cap. 41. neminem, qui ex scripto debeat, quique sine scripto debitum se solvisse dicat, posse huius solutionis sine scripto factae testes producere, nisi quinque sint. Si igitur sine scriptis solverit, sciat autem, creditorem suum in rationibus suis adnotasse, se debitum accepisse, potest ex hac constitutione ei obiicere: licet testibus uti non possim, profer codices rationum, et exinde constabit, te debitum accepisse. Non enim, quod constitutione illa prohibitum sit, solutionem sine scriptis factam per testes probare, utilitas huius constitutionis reo ademta est. Potest autem et alio casu haec constitutione reis pròdese. Saepe enim actor, in quibus causis licet, reo iuriandum defert, et potest reus iuriandum recusans dicere: Quaenam est necessitas, quae me iurare cogit? Profer rationes tuas, et exinde constabit, me tibi debitum exsolvisse. Nam generalis est regula constitutionis.

Contendente scilicet debitore, se debitum exsolvisse, et affirmante, probari id posse ex rationibus actoris.

Quaere lib. 7. tit. 18. cap. 14. et lib. 21. tit. 1. cap. 30. et 41. Actor a reo exigere non potest, ut instrumenta sua edat, ut ex his intentionem suam probet: reus vero potest.

XXXVII. Licet publicorum nomine¹⁾ conveniatur quis, rationes publicae exhibeantur.

1) licet publicorum nomine] Thalelai. Lib. 7. Basilicorum, tit. 18. cap. 19. seu const. 6. tit. 1. lib. 2. Codicis. Cum superior constitutio de privatis creditoribus loqui videretur, et rationes edi, quando id rei desiderent, statuisset, saepe accidebat, ut civitatis vel fiscate debitum ab aliquo peteretur, isque rationes civitatis aut fiscales exhiberi sibi desideraret. Et reus quidem, qui hoc postulabat, utebatur auctoritate praecedentis constitutionis. Contradicabant autem ii, qui fiscales aut civitatis rationes tractabant, dicentes, praecedenti constitutioni locum duntaxat esse in privatis rationibus. Recte igitur atque ordine praesens constitutione sancit, iustum quoque esse desiderare eius, a quo pecunia publico nomine petitur, ut rationibus publicis exhibitis constet, quantum nomine ipsius rei solutum sit. Ex duabus igitur istis constitutionibus hoc colligitur, sive privatus, sive civitas, sive fiscus aliquem conveniat, posse reum iure desiderare, ut tam privati creditoris, quam civitatis, et fisci rationes exhibeantur, ut ex his constet, quantum solutum sit. Quaere constitutionem eiusdem libri et tituli 8. caput autem 21. lib. 7. Basili-

corum.

Eiusdem. Nota ius valde speciale, cum de solutione debiti quaestio oritur, reum iure posse desiderare, ut proferant rationes creditoris, quibus solutio probetur. Cur autem hoc notavi? Disce. Didicimus ex his, quae dicta sunt tit. 3. lib. 22. Dig. seu lib. 22. tit. 1. cap. 63. et const. 1. tit. 19. lib. 4. Codicis, seu lib. 22. tit. 1. cap. 35. et discernimus Deo iuvante, eum, qui se debitum solvisse contendit, solutionis probationem praestare. Novum igitur est, ut in quibus casibus reus probatione oneratur, possit idem desiderare, ut actoris rationes proferantur. Nota et verba illa, *suo nomine*. Significant enim, sive quis dicat, se debitum exsolvisse, sive alium pro se solutionem fecisse, recte eum desiderare, ut actoris rationes proferantur. Quaere lib. 56. tit. 2.

ⁿ⁾ Adde τῆς. ^{ην}) L. 6. C. II. 1. legitur totidem verbis apud Attal. tit. XIX. §. 6. Extat et Basil. lib. VII. tit. 18. cap. 19. ubi plura leguntur; cf. Sch. l. ad Basil. XXIII. 1. cap. 37. statutum subiectum. ^{ο)} Attal. προφερέσθωσαν. ^{ηη}) Fabr. ηη.